

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Fakulta ekonomická

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**Struktura nákladů v podniku s ohledem na
specifika v zemědělství**

Vypracoval: Lenka Daňhelová

Vedoucí práce: Ing. Martina Novotná, Ph.D.

České Budějovice 2014

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka DAŇHELOVÁ**
Osobní číslo: **E11915**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Struktura nákladů v podniku s ohledem na specifika v zemědělství**
Zadávající katedra: **Katedra ekonomiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů v podniku se zohledněním specifík zemědělství. Posoudit možnosti analýzy nákladů ve vztahu s výsledky hospodaření podniku. Zvolené metody aplikovat ve vybraném zemědělském podniku z jihočeského regionu.

Osnova:

Teoretická část

1. Specifika podnikání v zemědělství
2. Význam sledování nákladů v podniku
3. Klasifikace nákladů a jejich evidence
4. Způsoby analýzy nákladů s ohledem na zvyšování rentability podniku

Praktická část

5. Charakteristika zvoleného podniku z hlediska vývoje nákladů
6. Analýza nákladovosti ve vybraném podniku za 3 až 5 let
7. Rozbor nákladovosti ve vztahu s podnikovou výkonností

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ. Podniková ekonomika. 5. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. xxv, 498 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-336-3.

SYNEK, Miloslav. Manažerská ekonomika. 5., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2011. 471 s. ISBN 978-80-247-3494-1.

SVATOŠ, Miroslav a kol. Ekonomika agrárního sektoru: (vybraná témata). Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra ekonomiky, 2008. 170 s. ISBN 978-80-213-1846-5.

STŘELEČEK, František a Jana LOSOSOVÁ a Radek ZDENĚK, et al. Vliv dotací na ekonomickou situaci českých zemědělských podniků: vědecká monografie. 1. vyd. vyd. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Ekonomická fakulta, 2009.

NEUMAIEROVÁ, Inka a Ivan NEUMAIER. Výkonnost a tržní hodnota firmy. Praha: Grada, 2002. 215 s. Finance pro praxi. ISBN 80-247-0125-1.

GRÜNWARD, Rolf a Jaroslava HOLEČKOVÁ. Finanční analýza a plánování podniku. Vyd. 1. Praha: Ekopress, 2007. 318 s. ISBN 978-80-86929-26-2.

POLÁČKOVÁ, Jana a kol. Metodika kalkulací nákladů a výnosů v zemědělství. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010. 73 s. ISBN 978-80-86671-75-8.

Periodika: Zemědělská ekonomika

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Martina Novotná, Ph.D.
Katedra ekonomiky

Datum zadání bakalářské práce: 8. března 2013

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2014

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 12. března 2013

ČESNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou/diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně a pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce a to v nezkrácené podobě v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích datum

.....

Lenka Daňhelová

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala Ing. Martině Novotné, Ph.D. za její odborné vedení a rovněž za poskytnutí cenných informací a rad k dané problematice. Dále bych chtěla poděkovat společnosti STAGRA s. r. o. za poskytnuté informace k vypracování bakalářské práce.

Zvláštní poděkování patří ještě Ing. Pavlíně Brabcové a Ing. Josefovi Svobodovi za vstřícnost a ochotu poskytnout veškeré materiály a také všem, kdo mi byli nápomocní.

Obsah

ÚVOD.....	9
1 Specifika podnikání v zemědělství	11
1.1 Rostlinná výroba	12
1.2 Živočišná výroba.....	13
1.3 Dotační politika.....	13
2 Význam sledování nákladů v podniku.....	16
3 Klasifikace nákladů a jejich evidence.....	17
3.1 Klasifikace nákladů.....	17
3.1.1 Druhové třídění nákladů	17
3.1.2 Účelové třídění nákladů	18
3.1.3 Náklady podle závislosti na změnách objemu výroby.....	19
3.1.4 Náklady podle původu spotřebovaných vstupů	20
3.1.5 Náklady podle podnikových funkcí.....	20
3.1.6 Manažerské pojetí nákladů	21
3.2 Evidence nákladů	23
4 Způsoby analýzy nákladů s ohledem na zvyšování rentability podniku	25
4.1 Metody a postupy analýzy	26
4.2 Rentabilita (výnosnost)	27
4.3 Faktory ovlivňující rentabilitu.....	30
METODIKA	33

5	Charakteristika firmy STAGRA s. r. o. z hlediska zvyšování rentability podniku	37
5.1	Struktura nákladů	40
5.2	Struktura výnosů	44
5.3	Struktura hospodářského výsledku podniku	48
5.4	Rozbor dotací	50
6	Analýza nákladovosti v podniku	52
7	Rozbor nákladovosti ve vztahu s podnikovou výkonností	54
7.1	Rozklad vrcholového ukazatele ROE na dílčí ukazatele	55
	ZÁVĚR	60
	Seznam zdrojů	62
	Seznam tabulek	64
	Seznam grafů	64
	Seznam obrázků	64
	Seznam příloh	65
	Summary	66

ÚVOD

Práce je zaměřena na strukturu nákladů v podniku. V práci je specifikován význam sledování nákladů v podniku a jejich evidence. Rozsáhlá část práce je zaměřena na klasifikaci nákladů, na třídění nákladů podle speciálních kritérií a podrobný rozpis způsobu analýzy nákladů. Největší důraz v teoretické části je kladen na rentabilitu, přičemž ukazatelé rentability jsou podrobně rozepsány do jednotlivých vzorců. V neposlední řadě jsou také ještě zohledněna specifika v zemědělství, která jsou rozdělena na rostlinnou a živočišnou výrobu a dotace poskytované zemědělskému sektoru.

Cílem práce je zhodnotit význam sledování, klasifikace a evidence nákladů v podniku se zohledněním specifík v zemědělství. Dále se v této práci posuzují možnosti analýzy nákladů ve vztahu k výsledkům hospodaření podniku, aplikace zvolených metod ve vybraném zemědělském podniku STAGRA s. r. o. a použití vybraných vzorců ukazatelů rentability pro výpočty. Také je posouzen podrobný rozbor nákladovosti, dále rozložení vrcholového ukazatele ROE (rentabilita vlastního kapitálu) a následné zhodnocení vlivů dílčích ukazatelů na vrcholový.

V teoretické části je věnována pozornost specifikům podnikání v zemědělství, mezi něž patří vysoká závislost na přírodních podmínkách, časový nesoulad průběhu výroby a pracovního procesu a sezónnost práce. Následně je popsán význam sledování nákladů v podniku obecně a jejich vliv na hospodářský výsledek společnosti. Další kapitolou je klasifikace nákladů a jejich následná evidence. Největší důraz je kladen na rozbor způsobů analýzy nákladů. Dále jsou podrobně popsány vzorce ukazatelů rentability. V praktické části je charakterizován vybraný podnik STAGRA s. r. o. z hlediska vývoje firmy a organizačně správního členění na úseky. Podrobně jsou rozepsány náklady, výnosy a hospodářský výsledek podniku v průběhu pěti sledovaných let. Dalším bodem je analýza nákladovosti všech jednotlivých nákladů. Analýza porovnává dílčí náklady s výnosy. V neposlední řadě jsou aplikovány vzorce rentability a výpočty jsou použity na rozklad vrcholového ukazatele ROE. Konkrétní výpočty za roky 2011 a 2012 jsou dosazeny do pyramidového rozkladu.

Těžiště této práce je v rozboru nákladovosti podle jednotlivých druhů nákladů a stanovení přínosných závěrů z rozkladu vrcholového ukazatele. Omezujícím faktem je, že z účetních výkazů není zřejmé, kolik procent nákladů a výnosů tvoří jednotlivá střediska podniku. Například nevíme, kolik procent tvoří náklady na živočišnou výrobu, náklady na rostlinnou výrobu, služby, odbyt atd.

Podklady pro vypracování analýzy, rozborů a výpočtů poskytla STAGRA s. r. o., bez jejich interních materiálů a cenných konzultací s ekonomy této společnosti by práce nemohla vzniknout.

1 Specifika podnikání v zemědělství

Zemědělství se charakterizuje jako kvalifikované obdělávání půdy za účelem získání úrody (rostlinná výroba), chovu hospodářských zvířat (živočišná výroba) včetně různých přidružených činností. Zemědělskou výrobu uskutečňují zemědělské podniky (závody), které jsou základní výrobně ekonomickou a technicko-organizační jednotkou.

Zemědělské podniky plní základní funkci – zabezpečení potravin pro obyvatelstvo a zemědělských surovin pro průmysl; tj. funkce produkční. Plní i další důležité funkce mimoprodukční, jako je péče o krajinu a životní prostředí, sociálně kulturní (osídlení), rekreační aj.

Zemědělská výroba oproti průmyslové výrobě má některé zvláštnosti, k nimž patří:

a) Vysoká závislost na přírodních podmínkách

- Zemědělský výrobní proces se musí přizpůsobovat nárokům živých organismů.
- Ovlivnitelnost přírodních procesů v zemědělské výrobě je daleko menší, než je tomu u průmyslových technologických procesů; na výrobu, prováděnou převážně na volném prostranství, působí silně klimatické vlivy.
- Hlavní výrobní faktor – půda – je v klidu, stroje a jiné výrobní prostředky (hnojiva, osiva), a pracovníci jsou naopak v pohybu; to zvyšuje náklady na dopravu a manipulaci s materiálem.
- Půda má rozdílnou úrodnost (bonitu), což ovlivňuje výsledky hospodaření podnikatelských subjektů.

Závislost zemědělské výroby na přírodních podmínkách ztěžuje organizaci práce, klade velké nároky na zkušenosti a přizpůsobivost pracovníků k neustále se měnícím podmínkám, působí na hygienu a úrazovost práce v zemědělské výrobě.

b) Časový nesoulad průběhu výrobního a pracovního procesu

Tento proces je zejména typický pro rostlinnou výrobu. Proces výroby pšenice trvá 10 měsíců, avšak pracovní proces obdělávání 1 ha pšenice trvá asi 70 hodin. Obdobně je tomu i při výrobě mléka, jatečného masa, vlny apod.

c) Sezónnost práce

Nerovnoměrné rozložení během roku, se zejména projevuje v rostlinné výrobě.

- Způsobuje nerovnoměrné využívání strojů a pracovních sil během roku, má vliv i na organizaci práce. Při některých pracích je příčinou nárazové potřeby velkého počtu nekvalifikovaných sezónních pracovníků (např. při sklizni ovoce, jahod, chmele apod.).
- Ovlivňuje nerovnoměrnost příjmů a výdajů zemědělských podniků.
- Pracovní doba je nerovnoměrná, kolísání příjmů pracovníků během roku a působí potíže při získávání kvalifikovaných sil do zemědělství, zejména mládeže.

Zemědělská výroba zahrnuje především výrobu rostlinnou a živočišnou.

1.1 Rostlinná výroba

Základní úloha rostlinné výroby spočívá ve využívání půdy k získávání rostlinných produktů ať už k přímému prodeji na trhu nebo k dalšímu zpracování (v zemědělském podniku, v potravinářských podnicích atd.).

Hlavním výrobním faktorem v rostlinné výrobě je půda.

Zahrnuje:

- Ornou půdu.

Pro tu je charakteristické střídání plodin, většinou tzv. hlavních plodin pěstovaných po rozhodující část vegetačního období a tzv. meziplodin pěstovaných mezi dvěma hlavními plodinami.

- Trvalé travní porosty (louky, pastviny).
- Trvalé kultury (chmelnice, vinice atd.).

Hlavním ukazatelem využití zemědělské půdy je hektarový výnos, což je poměr sklizně a sklizňové plochy. Sklízni se rozumí celkové množství plodiny sklizené ze sledované sklizňové plochy (ta v důsledku zničení a zaorání určité plodiny může být menší než osevní plocha).

1.2 Živočišná výroba

Základní úlohou živočišné výroby je vyživovací úloha, tj. výroba plnohodnotných živočišných produktů. Hlavní činností je chov hospodářského zvířectva, tj. výroba masa (jatečný dobytek, tj. skot, telata, prasata, selata a drůbež), mléka, vajec aj. produktů. Vedlejší produkty jsou kůže, vlna, peří apod. a exkrementy, které jsou zužitkovány v rostlinné výrobě (hovoříme také o tzv. bezodpadové technologii). Intenzita chovu hospodářského zvířectva se měří objemem produkce (masa, mléka, vajec) na 1 ha zemědělské, popř. orné půdy, nebo se vyjadřuje v počtu dobytčích jednotek na 100 ha zemědělské půdy; dobytčí jednotka je smluvená jednotka (500 kg živé váhy), na kterou se přepočítává každý kus dobytka podle stanovených koeficientů (např. skot do 1 roku = 0,4, kuň = 1 apod.) Důležitými ukazateli v živočišné výrobě jsou ukazatele užitkovosti hospodářského zvířectva. (Synek & Kislíngerová 2011, pp. 310-313).

1.3 Dotační politika

Dotační zdroje lze v České republice (ČR) rozdělit na dvě základní skupiny podle zdroje finančních prostředků. Po vstupu ČR do Evropské unie (EU) jsou zemědělcům nabízeny evropské dotační programy (většinou částečně kofinancované ze státního rozpočtu ČR), které jsou vhodně doplněny národními dotačními programy (plně hrazeny ze státního rozpočtu ČR). Evropské dotační programy spolu s národními

doplňkovými platbami administruje a vyplácí Státní zemědělský intervenční fond. (www.EAgri.cz, Struktura dotačních zdrojů)

Dotace pro zemědělce jsou poskytovány v programu: Program rozvoje a venkova 2014-2020 (PRV).

Program je poskytován především zemědělským subjektům a vlastníkům lesů. Dále je poskytován v omezené míře obcím a městům z řad úspěšných místních akčních skupin (MAS).

Hlavním cílem v PRV je obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agroenvironmentálních opatření, dále investice pro konkurenceschopnost zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura.

Společným jmenovatelem zemědělské dotační podpory bude orientace na podporu živočišné výroby, která se z českých chovů dlouhodobě vytrácí. (www.Europrojekt.cz, Program rozvoje venkova)

V roce 2014 je možné získat tyto dotace:

Dotace jsou poskytovány stávajícím zemědělcům podnikajícím déle jak 2 rok, jejichž zemědělské aktivity tvoří více než 40 % celkových ročních příjmů a pro začínající zemědělce.

- 1) Stavba a rekonstrukce (60 %)
př. stáje a hospodářská zvířata, seníky, kravíny, sklady krmiva, zimoviště skotu, silážní žlaby atd.
- 2) Zem. stroje a technika (60 %)
př. traktory a manipulační technika, návěsy, přívěsy a káry, postřikovače, mulčovače, krmné a míchací stroje atd.
- 3) Louky a pastviny (60 %)
 - každoročně vyplácená dotace, výše je určena podle bonity půdy, pěstované plodiny a chovu hospodářských zvířat
 - v průměru se dotace pohybuje okolo 5 000 Kč/ha/rok
- 4) Chov zvířat (60 %)

- př. nová výstavba a rekonstrukce stávajících zemědělských budov
- 5) Zpracování produkce (60 %)
př. pořízení technologie, také nové stavby či komplexní rekonstrukce budov (technologické linky, balící stroje, jatka a porážky atd.)
- 6) Jímky a hnojiště (60 %)
- 7) Včelařství a výroba medu
- garantovaná dotace 50 % maximální výše 150 000 Kč nebo 60 % bez omezení maximální výše
- př. zařízení na vytáčení medu, míchačka nebo pastovací zařízení, odvíčkovací zařízení atd.
- 8) Založení lesa, zalesnění (100 %)
- 100 % obnova lesa po kalamitě, po povodni, opravy a stavby cest do šířky 2 m
 - 65 000 Kč/ha založení listnatého lesa na orné půdě nebo trvale travnatém porostu
 - 50 000 Kč/ha založení jehličnatého lesa na orné půdě nebo trvale travnatém porostu
 - 11 000 Kč/ha/rok péče o les
 - 7 500 Kč/ha/rok náhrada za vysazení lesa na orné půdě
 - 3 800 Kč/ha/rok náhrada za vysazení lesa na trvalém travním porostu
- 9) Lesní technika (50 %)
- stavba a oprava lesních cest a odpočinkových míst 100 % dotace
 - 50 % dotace na lesní techniku vlastníkům, kteří vlastní více jak 3 ha
- 10) Myslivost a lesnictví
- př. odchytová zařízení, hnízdní budky, betonové nory, napajedla, přenosné přístřešky, vypouštění ohrožené zvěře atd.
- 11) Dotace na koně (60 %)
- př. stavba nebo rekonstrukce stáje, výběhu, jízárny, jezdecké vybavení atd.
- 12) Ovocné sady (60%)
- př. pořízení nového stroje či zařízení, nákup víceletých rostlin, stavba kapkového zavlažování, pořízení zemědělských strojů atd.
- 60 000 Kč/ha na zavlažovací systém
 - 200 000 Kč/ha obnova sadu (www.DotaceZ.cz, Zemědělské dotace pro začínající zemědělce)

2 Význam sledování nákladů v podniku

Náklady a výnosy ovlivňují hospodářský výsledek účetní jednotky. Sledujeme je tedy v celkovém úhrnu tak i v podrobném členění..

„Náklady představují snížení ekonomického prospěchu, jež se projeví jako úbytky aktiv, které nesouvisí s přírůstkem jiných aktiv či s úbytkem pasiv (s výjimkou výsledku hospodaření běžného účetního období), nebo jako přírůstky cizích pasiv, které nejsou spojeny s úbytkem jiných pasiv (s výjimkou výsledku hospodaření běžného období) či s přírůstkem aktiv. Úbytkem aktiv se zde rozumí nejen úbytek peněžních prostředků (např. při úhradě služeb v hotovosti), ale i úbytek aktiv dříve nakoupených (např. při spotřebě materiálu nebo při opotřebení dlouhodobého majetku). Nejedná se tedy např. o nákup zboží nebo o splátku úvěru, neboť úbytek peněžních prostředků současně znamená v prvním případě přírůstek jiných aktiv, a ve druhém případě úbytek jiných pasiv než výsledku hospodaření běžného účetního období. Přírůstky cizích se rozumí např. nákup služeb na obchodní úvěr nebo tvorba rezerv, nikoli např. předpis dividend, protože zvýšení závazků je zároveň spojeno s úbytkem jiných pasiv než výsledku hospodaření běžného účetního období, či nový bankovní úvěr, jehož získání vede k přírůstku aktiv. Ve zvláštním případě, kterým je aktivace, se v podvojném účetnictví může objevit i souvztažný zápis na nákladovém i výnosovém účtu.

Ekonomická podstata nákladů spočívá v peněžích vyjádřeném vynaložení ekonomických zdrojů za určitým předem vymezeným účelem.

Podle principu věčné shody výnosů a nákladů se náklady zúčtovávají v tom období, v němž byl realizován výnos, na jehož dosažení byly vynaloženy. Proto např. náklady vynaložené na prodané zboží vznikají až při vyskladnění v důsledku prodeje, nikoli při nákupu zboží. Ne všechny náklady však lze vždy jednoznačně přiřadit k určitým výnosům (administrativní náklady, apod.), a proto se takové náklady zúčtovávají v tom období, v němž byly vynaloženy.“ (Marek, P., 2009, p. 111)

3 Klasifikace nákladů a jejich evidence

3.1 Klasifikace nákladů

V základě máme dvojí pojetí nákladů: jedno ve finančním účetnictví, které je určené pro externí uživatele, druhé ve vnitropodnikovém (manažerském) účetnictví, kterého využívají manažeři v řízení. Ekonomická teorie definuje náklady podniku jako peněžně oceněnou spotřebu výrobních faktorů včetně veřejných výdajů, která je vyvolána tvorbou podnikových výnosů. Účetní pojetí nákladů tuto obecnou definici zhruba odráží: účetními náklady je spotřeba hodnot (snížení hodnot) v daném období zachycená ve finančním účetnictví.

Náklady je nutné odlišit od peněžních výdajů, které představují úbytek peněžních fondů podniku (stavu hotovostí, peněz na účtech v bance) bez ohledu na účel jejich použití.

3.1.1 Druhovému třídění nákladů

Druhovému třídění nákladů je jejich soustředování do stejnorodých skupin spojených s činnostmi jednotlivých výrobních faktorů (materiál, práce, investiční majetek). Toto třídění odpovídá na otázku, co bylo spotřebováno. Základními nákladovými druhy jsou:

- Spotřeba surovin a materiálu, paliv a energie, provozních látek.
- Odpisy budov, strojů, výrobního zařízení, nástrojů, nehmotného investičního majetku.
- Mzdové a ostatní osobní náklady (mzdy, platy, provize, sociální a zdravotní pojištění).
- Finanční náklady (pojistné, placené úroky, poplatky aj.).
- Náklady na externí služby (opravy a udržování, nájemné, dopravné a cestovné).

Podrobnější druhové třídění se uplatňuje např. ve výkazu zisku a ztráty (výsledovce) nebo v účtové osnově. Druhové třídění je důležité pro finanční účetnictví a pro finanční a jiné analýzy (výpočet zisku, ukazatele hodnoty přidané zpracováním, analýzy dílčích nákladovostí aj.). (Synek, 2011, pp. 80-81)

3.1.2 Účelové třídění nákladů

Používá se dvojí třídění nákladů podle účelu – třídění podle útvarů a třídění podle výkonů. Vnitropodnikovým útvarem jsou střediska. Střediska jsou místně vymezené části podniku (např. slévárna, mechanická dílna, odbytový útvar atd.), které evidují náklady, za něž jsou odpovědná (nákladová střediska), nebo i výnosy, resp. i zisk (hospodářská střediska).¹

a) Třídění nákladů podle útvarů

Sledováním nákladů podle středisek; odpovídá na otázku „kdo je odpovědný za vznik nákladů“; nazývá se odpovědnostním účetnictvím. Náklady, které lze přímo připočítat určitému nákladovému středisku, označujeme jako jednicové náklady střediska, náklady, které nelze připočítat přímo, ale pouze pomocí určitého klíče, označujeme jako režijní náklady střediska nebo též střediskové náklady. Obvykle se v podniku rozlišují režijní náklady materiálové, výrobní, správní a odbytové. Přehledem nákladů středisek (ale i závodů a podniku) je rozpočet.

b) Třídění nákladů podle výkonů (kalkulační třídění nákladů, též kalkulačně-výkonové účetnictví)

¹ Pokud podnik není členěn na střediska, používá se pouze třídění nákladů podle výkonů, tj. kalkulační třídění.

Umožňuje zjišťování nákladů (obvykle i zisku) podle jednotlivých výrobků (resp. služeb), tj. podle tzv. nositelů nákladů. Odpovídá na otázku: „Co vyvolalo náklady v podniku a co je výsledkem jeho činnosti“. Umožňuje zjistit výnosnost (rentabilitu) výrobků a tím usměrňovat i strukturu výrobního programu. Rozlišuje dvě základní skupiny nákladů – přímé náklady, které lze přiřadit jednotlivým druhům výrobků, a nepřímé náklady, které jsou společně vynakládány na více druhů výrobků nebo na chod celého útvaru (dílny, provozu, podniku) a které se dovádí na jednotlivé výrobky pomocí různých přírážek. Přímo přičitatelnými (jednicovými) náklady obvykle jsou výrobní materiál a výrobní mzdy, nepřímo přičitatelnými (režijními) náklady jsou všechny ostatní náklady. Písemný přehled o jednotlivých položkách nákladů a jejich úhrnu na kalkulační jednici nazýváme kalkulace nákladů (kalkulační jednicí je určitý výkon, např. výrobek, polotovár, služba, vymezený měřicí jednotkou, např. jednotkou množství – 1 kus, jednotkou hmotnosti – 1 kg, plochy – 1 m², jednotkou času – 1 min. atd.). Tyto výkony jsou označovány jako nositelé nákladů. Jsou to jednak finální výkony podniku (tržní – též externí výkony), které se dále člení na výrobky, služby a zboží, ty dále na skupiny, druhy aj.; jednak vnitropodnikové výkony, též interní výkony (ty si předávají vnitropodnikové útvary mezi sebou).

Přehled jednotlivých položek nákladů dává všeobecný kalkulační vzorec, který sice není závazný, ale používá jej většina podniků.

Účelové třídění nákladů je rozhodující pro zajišťování hospodárnosti výroby jednotlivých výrobků, vnitropodnikových útvarů (středisek) i celého podniku, neboť zachycuje vztah mezi náklady a účelem jejich vynakládání, tj. výrobky. Základními nástroji výrobního řízení nákladů jsou kalkulace nákladů, základními nástroji řízení nákladů podle místa vzniku a odpovědnosti jsou rozpočty nákladů.

3.1.3 Náklady podle závislosti na změnách objemu výroby

Podle závislosti na změnách objemu výroby dle krátkodobého pohledu třídíme náklady na variabilní (proměnné) a fixní (stálé). A z dlouhodobého pohledu jsou náklady vždy variabilní.

Variabilní náklady se mění se změnami objemu výroby, např. jednicové mzdy, jednicový materiál, a to buď proporcionálně (rostou stejně rychle), neproporcionálně (rostou rychleji), nebo podproporcionálně (rostou pomaleji).

Fixní náklady zůstávají na stejné úrovni bez ohledu na měnící se objem výroby (např. odpisy strojů prováděné podle času, nájemné, úroky z úvěrů); změní se – a to skokem – až při změně výrobní kapacity.

3.1.4 Náklady podle původu spotřebovaných vstupů

Spotřebované vstupy mohou pocházet z okolí podniku (např. spotřebovaný materiál); tyto náklady nazýváme **prvotní náklady** nebo též externí náklady. Druhou skupinou jsou **náklady druhotné**, též interní; vznikají spotřebou vnitropodnikových výkonů (např. výroba páry nebo nářadí pro vlastní potřebu; tyto náklady mají komplexní charakter (skládají se z původních nákladových druhů). Toto členění nákladů je důležité pro zúčtování nákladů mezi středisky. Vychází z něho nákladové účetnictví.

3.1.5 Náklady podle podnikových funkcí

Obvykle se rozlišují náklady podle těchto hlavních podnikových funkcí:

- Náklady na pořízení.
- Náklady na skladování.
- Náklady na výrobu.
- Náklady na správu.
- Náklady na odbyt.“ (Synek & Kislingerová, 2011, pp. 40-45).

3.1.6 Manažerské pojetí nákladů

V podnikové ekonomice hrají náklady rozhodující úlohu, neboť téměř každé manažerské rozhodnutí vychází ze srovnávání (kolik něco stojí) s výnosy (kolik z toho získáme). Náklady, které jsou evidovány a vykazovány v účetnictví a účetních výkazech, označujeme jako účetní náklady. Ty však pro řadu manažerských rozhodování nevyhovují. Vzniklo proto tzv. manažerské pojetí nákladů.

Manažerské pojetí nákladů oproti běžnému (účetnímu) pojetí nákladů vychází z toho, že:

1. Pracuje s ekonomicky (skutečnými, relevantními) náklady, které oproti nákladům uváděným v účetnictví zahrnují i tzv. oportunitní (alternativní) náklady. Proto např. při rozhodování o zavedení nového výrobku musíme počítat s jeho oportunitními náklady a nikoli s náklady vykalkulovanými na tento výrobek, při použití vlastního kapitálu musíme počítat s úroky z tohoto kapitálu apod.

Vysvětlení základních definic:

- **Oportunitní (alternativní) náklady** je částka peněz (ušlý výnos), která je ztracena, když zdroje (práce, kapitál) nejsou použity na nejlepší ušlou alternativu.
- **Explicitní náklady** jsou ty, které podnik platí (mají formu peněžních výdajů) za nakoupené výrobní zdroje, za nájemné, za použití cizího kapitálu atd.
- **Implicitní náklady** nemají formu peněžních výdajů a jsou tudíž obtížně vyčíslitelné. K jejich měření proto používáme oportunitních nákladů. Tak např. implicitními náklady je mzdy, kterou by podnikatel obdržel při jiném zaměstnání, nebo úroky, které by získal investováním svého kapitálu do jiné akce apod. Tyto náklady finanční účetnictví nezachycuje; potřebujeme je však znát pro různá manažerská rozhodování.

- **Relevantní náklady** jsou náklady, které ovlivňují určité rozhodnutí, protože se v závislosti na něm změni (např. při výběru jedné z variant se v závislosti na vybrané variantě mění); ostatní náklady jsou pro dané rozhodnutí irelevantní (změna variant nemění jejich výši).
2. Při každém rozhodování bere v úvahu přírůstkové náklady, tedy ty náklady, které jsou tímto rozhodováním ovlivněny. Zbývající náklady považuje za irelevantní rozhodnutí a nazývá je utopenými náklady.
 3. Rozlišuje krátkodobý a dlouhodobý pohled na náklady a jejich vývoj.

V krátkodobém pohledu jsou některé výrobní činitele (vstupy) podniku neměnné, fixní (např. počet strojů a výrobního zařízení, počet řídicích pracovníků), některé jsou proměnné, variabilní a mění se s objemem vyráběné produkce (např. množství spotřebovaných surovin, práce). To se odráží v nákladech, které jsou peněžním vyjádřením spotřeby těchto výrobních činitelů: fixní činitele vyvolávají vznik fixních nákladů, proměnné činitele vznik variabilních (proměnných) nákladů.

V dlouhodobém pohledu jsou veškeré výrobní činitele proměnné (manažeři rozhodují o velikosti a počtu strojů a výrobního zařízení), a tudíž neexistují fixní náklady.

Chování (vývoj) nákladů zachycují nákladové funkce, které jsou rovněž krátkodobé a dlouhodobé, Krátkodobých nákladových funkcí používají manažeři během, operativního řízení, dlouhodobých nákladových funkcí v dlouhodobém nebo strategickém plánování. (Synek, 2011, pp. 85-86)

3.2 Evidence nákladů

Základem účetnictví je podávat finanční informační vztahy vztahující se k ekonomicko-podnikatelské činnosti. Ta se dotýká sledování a vykazování informací o finanční struktuře podniku, která je důležitá pro rozhodování vedení podniku, tak i pro ostatní dozorčí orgány i pro jiné osoby zainteresované na podniku. (M. Y. Khan, 2007)

Evidence nákladů v podniku zabezpečuje účetnictví podniku. To se obvykle člení na finanční účetnictví, nákladové účetnictví a manažerské účetnictví.

Finanční účetnictví sleduje informace za podnik jako celek a je vymezeno především pro externí uživatele (např. daňové orgány, banky – bývá proto nazýváno externí účetnictví); je upravováno závaznými normami (je standardizováno). Základní normou regulující finanční účetnictví v ČR je zákon o účetnictví, účtové osnovy a postupy pro různé typy účetních jednotek. V současné době dochází k harmonizaci finančního účetního výkaznictví v rámci EU i ostatního světa.

Finanční účetnictví eviduje aktiva podniku, jeho vlastní kapitál, dluhy podniku, výnosy, náklady a výsledek hospodaření. V oblasti nákladů zachycuje finanční účetnictví náklady v účtové třídě 5 Náklady; na jednotlivé účty (spotřeba materiálu, spotřeba energie, opravy a udržování, mzdové náklady, odpisy, finanční náklady, atd.) se účtují účetní případy narůstajícím způsobem od začátku roku. Pro vnitropodnikové účetnictví je vyhrazena 8. a 9. účtová třída.

Z finančního účetnictví vychází daňové účetnictví, které podle daňových předpisů třídí veškeré náklady na daňově uznatelné (tj. náklady na dosažení, zajištění a udržení příjmů) a náklady, které jsou považovány za rozdělení zisku a do základu daně z příjmu se nezahrnují (např. pokuty, penále, cestovné nad stanovený limit, odměny členů orgánů). Podobně je tomu s výnosy (do zdaňovaných výnosů se např. nezapočtou výnosy zdaněné u zdroje).

Nákladové (provozní) účetnictví tvoří soustava analytických účtů, na kterých se nemusí účtovat podvojně a které slouží zejména vnitropodnikovému řízení. Je úzce

spojeno s kalkulacemi, rozpočty, hmotnou stránkou hospodářských procesů, kontrolní činností atd. Je zaměřeno buď na výkony, nebo na střediska, v poslední době i na procesy. Tradiční nákladové účetnictví postupně přerostlo v účetnictví manažerské.

Manažerské účetnictví slouží bezprostředně pro efektivní řízení podniku a jeho vnitropodnikových útvarů (středisek). Není regulováno žádnými předpisy a je zcela fakultativní. Spolu s rozpočetnictvím tvoří tzv. interní účetnictví. Využívá údajů finančního i nákladového účetnictví, kalkulací, operativní evidence, statistiky, používá statistických, matematických aj. metod a postupů. Jeho předmětem jsou nejen náklady, ale i výnosy, někdy i cash flow. Zajišťuje soustavnou kontrolu (někdy přerůstá v controlling) a poskytuje podklady pro manažerské rozhodování. Je součástí manažerského informačního systému, který sám je součástí celkového informačního systému podniku. (Synek, 2011, pp. 83-84)

4 Způsoby analýzy nákladů s ohledem na zvyšování rentability podniku

Jakékoliv finanční rozhodování musí být podloženo finanční analýzou, na jejichž výsledcích je založeno řízení majetkové i finanční struktury podniku, investiční a cenová politika, řízení zásob atd. Jejím hlavním úkolem je poskytovat informace o finančním zdraví podniku. Finanční analýza coby součást řízení podniku provádí finanční manažeři a často celé vrcholové vedení podniku.

Analýzu lze rozdělit na dva druhy, interní a externí analýzu.

Interní analýza je zaměřena na srovnávání skutečností s plánem, se skutečností minulých období a na stanovení trendů vývoje, srovnávání s podniky téhož odvětví a konkurenčními podniky, srovnávání skutečností se standardními hodnotami. Často je tato činnost součástí controllingu. Používají se speciální postupy, např. analýza citlivosti, scénáře možného vývoje, benchmarking.

Externí analýza podniku je prováděna zvnějšku – bankami, investory, obchodními partnery (dodavateli, odběrateli), zaměstnanci (odbory), státem (jeho finančními institucemi, orgány státní správy), konkurenčními podniky. Pramenem údajů jsou běžně dostupné údaje, které poskytují finanční výkazy, jako je rozvaha výkaz zisku a ztráty, příloha (ty tvoří tzv. účetní závěrku), výkaz cash flow, výroční zpráva, výroky auditora, popř. jsou-li dostupné další údaje z účetnictví jak finančního, tak manažerského nebo i z různých statistických šetření.

Řada ukazatelů i postupů je v externí i interní analýze stejná. Cílem finanční analýzy je zlepšit (zvýšit) výkonnost firmy a přispět ke zvýšení její hodnoty. (Synek, 2011, pp. 349-350)

4.1 Metody a postupy analýzy

Pro finanční analýzu se používají dvě základní rozborové techniky a to tzv. **procentní rozbor a poměrová analýza**. Obě vycházejí z absolutních ukazatelů, a to jak stavových, tak intervalových, tokových.

Technika **procentního rozboru** vypočítává procentní podíl jednotlivých položek rozvahy na aktivech a položek výsledovky na výnosech (tržbách). O takto sestavených výkazech je hovořeno jako o výkazech sestavených ve společném rozměru a analýza na nich založená se někdy nazývá vertikální analýza. Procentní podíly se srovnávají v čase, s plánem, mezipodnikově, s odvětvovými průměry nebo se standardními (normovanými) nebo doporučenými hodnotami. Srovnávání ukazatelů v čase je označováno jako horizontální (někdy trendová) analýza. Nástrojem analýzy jsou bazické a řetězové indexy; mohou být doplněny různými grafy.

Stručně lze postup finanční analýzy vyjádřit takto; začíná se absolutními ukazateli (procentní rozbor, vertikální analýza, bilanční pravidla), pokračuje se poměrovými ukazateli (časové řady – horizontální analýza, mezipodnikové srovnávání, speciální metody).

Poměrová analýza pracuje s poměrovými ukazateli vypočtenými jako podíl z absolutních ukazatelů (např. podíl zisku připadající na 1 Kč vlastního kapitálu). S nimi se pracuje podobně jako s procentními podíly. Analýza poměrových ukazatelů je základem finanční analýzy.

Poměrové ukazatelé:

1. **Ukazatele likvidity** měřící podniku uspokojit své běžné závazky.
2. **Ukazatele řízení** (využití) aktiv, též ukazatele aktivity, měřící schopnost podniku využívat svá aktiva.
3. **Ukazatele zadluženosti** měřící rozsah, v jakém je podnik financován cizím kapitálem.
4. **Ukazatele výnosnosti** měřící celkovou účinnost řízení (managementu) podniku.

5. **Ukazatele tržní hodnoty** podniku měřící cenu akcií a majetku podniku. (Synek, 2011, pp. 350-354).

4.2 Rentabilita (výnosnost)

Rentabilita vloženého kapitálu je měřítkem schopnosti podniku vytvářet nové zdroje, dosahovat zisku použitím investovaného kapitálu. Je formou vyjádření míry zisku, ziskovosti, která v tržní ekonomice slouží jako hlavní kritérium pro alokaci kapitálu.

Ukazatelů rentability se používá pro hodnocení a komplexní posouzení:

- Celkové efektivnosti činnosti a výdělkové schopnosti podniku.
- Intenzity využívání majetku podniku.
- Reprodukce a zhodnocení kapitálu vloženého do podniku.

Za nejvýznamnější způsob, jímž se hodnotí podnikatelská činnost, úroveň hospodaření podniku, je porovnání celkového zisku s výší podnikových zdrojů, vloženého kapitálu, kterého bylo použito k jeho dosažení.

Ke zjišťování a měření rentability, resp. výnosnosti vloženého kapitálu se v praxi nejvíce využívají tyto ukazatele:

- Rentabilita celkového kapitálu.
- Rentabilita vlastního kapitálu.
- Rentabilita dlouhodobého kapitálu.
- Rentabilita tržeb (odbytu).
- Rentabilita nákladů.

Tyto ukazatele patří do kategorie tzv. mezivýkazových poměrových ukazatelů, protože využívají údajů ze dvou základních účetních výkazů: z rozvahy zjišťujeme velikost

kapitálu, z výkazu zisku a ztráty zjišťujeme velikost zisku a tržeb. (Grünwald, 2007, p. 80)

ROE – ukazatel rentability vlastního kapitálu (výnosnosti vlastního kapitálu, návratnosti vlastního kapitálu)

$$\text{ROE} = \frac{EAT}{\text{vlastní kapitál}} \quad (1)$$

Míra ziskovosti z vlastního kapitálu je ukazatelem, jímž vlastníci (akcionáři, společníci a další investoři) zjišťují, zda jejich kapitál přináší dostatečný výnos, zda se využívá s intenzitou odpovídající velikosti jejich investičního rizika.

ROA – ukazatel rentability celkových vložených aktiv (míry výnosu na aktiva, návratnosti aktiv)

$$\text{ROA1} = \frac{EBIT}{\text{aktiva}} \quad (2)$$

$$\text{ROA} = \frac{EAT}{\text{aktiva}} \quad (3)$$

Ukazatel poměřuje zisk s celkovými aktivy investovanými do podnikání bez ohledu na to, z jakých zdrojů jsou financována (vlastních, cizích, krátkodobých, dlouhodobých).

ROCE - ukazatel rentability dlouhodobých zdrojů (výnosnosti dlouhodobě investovaného kapitálu)

$$\text{ROCE} = \frac{\text{čistý zisk} + \text{úroky}}{\text{dlouhodobé závazky} + \text{vlastní kapitál}} \quad (4)$$

Slouží k prostorovému srovnávání podniků, zejména k hodnocení monopolních veřejně prospěšných společností (jako jsou např. vodárny, telekomunikace apod.).

ROS (ROS = 1 – N) - ukazatel rentability tržeb (ziskové rozpětí)

$$\text{ROS} = \frac{\text{zisk (EAT)}}{\text{tržby}}; \frac{\text{zisk}}{\text{výnosy}} \quad (5)$$

Tento ukazatel vyjadřuje, kolik zisku připadá na 1 Kč tržeb. Má omezenou vypovídací schopnost. Je ovlivněn např. cenami, objemem produkce, mírou inflace. Jde o tržní ohodnocení výkonu firmy. (Kalousek & Máchal, 2000, p. 91)

Tento ukazatel se může vyskytovat také v tomto pojetí:

- Ziskové rozpětí po zdanění = $\frac{EAT}{\text{tržby}} * 100$ (6)

- Ziskové rozpětí před zdaněním = $\frac{EBT}{\text{tržby}} * 100$ (7)

- Provozní ziskové rozpětí po zdanění = $\frac{EBIT}{\text{tržby}} * 100$ (8)

(Mrkvička & Kolář, 2006, p. 85)

N = 1 – ROS – ukazatel nákladovosti (nákladovost tržeb)

$$N = 1 - \text{ROS} = 1 - \frac{\text{zisk}}{\text{tržby}} = \frac{\text{tržby}}{\text{tržby}} - \frac{\text{zisk}}{\text{tržby}} = \frac{\text{tržby} - \text{zisk}}{\text{tržby}} = \frac{\text{náklady}}{\text{tržby}} \left(\frac{\text{náklady}}{\text{výnosy}} \right) \quad (9)$$

Ukazatel vyjadřuje, kolik korun zisku přinesla účetní jednotce 1 Kč investovaných nákladů, nebo-li udává kolik Kč nákladů bylo vynaloženo na 1 Kč tržeb. (Sedláček, J., 2009, pp. 56-59)

„U prosperujícího podniku by měl ukazatel dosáhnout hodnoty menší než 1,0.“
(Kalousek & Máchal, 2000, p. 92)

Rozložení nákladovosti:

$$\frac{PN}{V} + \frac{FN}{V} + \frac{MimN}{V}$$
$$\frac{MATN}{V} + \frac{MZDN}{V} + \frac{ODPN}{V} + \frac{FN}{V} + \frac{OSTN}{V}$$

(Synek, 2011, p. 367)

ROC – ukazatel rentability nákladů

$$ROC = \frac{\text{zisk}}{\text{náklady}}; \frac{EAT}{\text{náklady}} \quad (10)$$

Ukazatel znázorňuje, s jakou mírou efektivnosti byly náklady vynaloženy. Za položku nákladů mohou být dosazeny buď celkové náklady nebo jen některý druh, např. materiálové náklady. Obecně platí zásada, že čím nižší hodnota tohoto ukazatele, tím lepší jsou hospodářské výsledky podniku, protože 1 Kč tržeb vytvořil s nižšími náklady. (Kalousek & Máchal, 2000, p. 92)

4.3 Faktory ovlivňující rentabilitu

Rentabilita je považována za jednu ze složek finanční rovnováhy firmy, která je ovlivňována všemi ostatními složkami tj. aktivitou, likviditou i zadlužeností. Vzájemné souvislosti a působení jednotlivých složek finanční rovnováhy může být sledováno v rozkladu ukazatelů rentability, např. v Du Pontově diagramu.

Vztah aktivity a rentability

Mezi obratem aktiv a rentabilitou společnosti platí přímá úměra, čím více se aktiva otáčejí, tím více generují zisku. Je tedy vhodné sledovat obrat takových aktiv, která tvoří největší položku, podle charakteru podnikání. Mohou to být např. zásoby u obchodní firmy a následovat další méně objemné položky. Stálá aktiva se budou obracet pomaleji než oběžná aktiva a jejich hodnota se bude přenášet do produktu postupně pomocí odpisů. Firmy se budou snažit držet co nejnižší a současně co nejproduktivnější aktiva. Jejich obrat lze zvýšit např. leasingem.

Závislost mezi aktivitou a ziskovostí lze vyjádřit následující rovnicí:

obrat aktiv $\uparrow \Rightarrow$ ziskovost \uparrow

Vztah pasiv krátkodobých a rentability

Dodavatelé jsou hlavní položkou v krátkodobých pasivech. U krátkodobých závazků z obchodního styku platí nepřímá úměra ve vztahu obratu pasiv k rentabilitě

společnosti. Podnik má tedy proto zájem na co nejdelším odkladu placení faktur za přijaté dodávky. Proto sjednává co nejdelší dodavatelské úvěry. Dlouhá doba splatnosti dodavatelských faktur zajistí pomalý obrat krátkodobých závazků a současně zajistí levný zdroj kapitálu. Podnik tedy nemusí hledat jiné zdroje financování svých aktiv.

obrat pasiv (krátkodobých závazků) ↓ => ziskovost ↑ (Sedláček, 2009, p.77)

Vztah zadluženosti a rentability

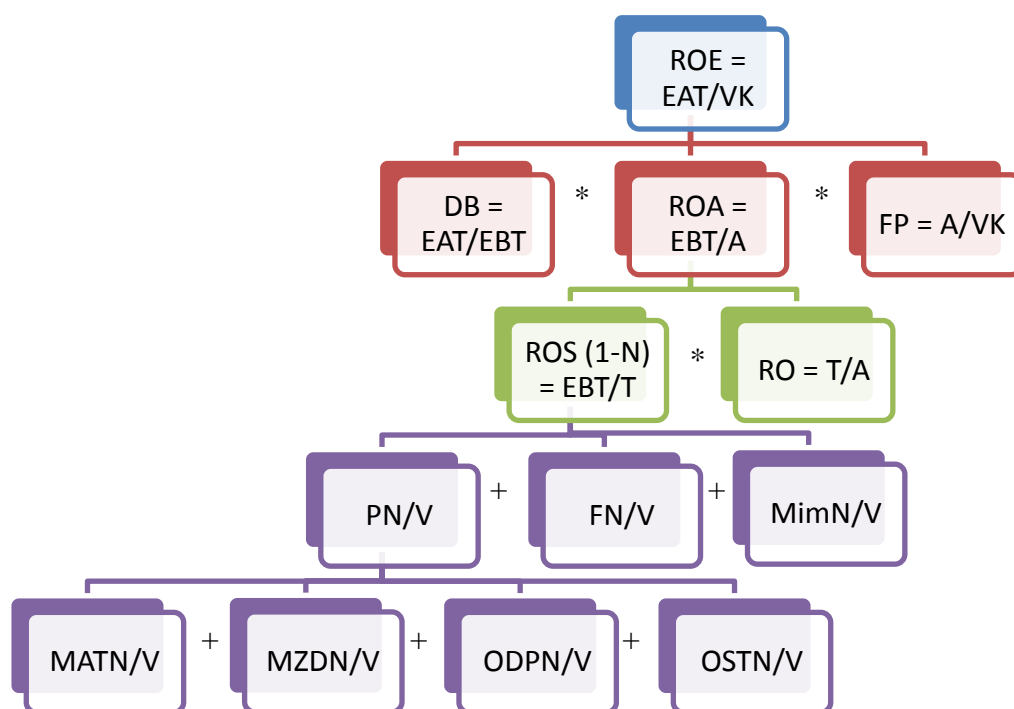
Obecně lze říci, že financování úvěrem nebo obligacemi je levnější než financování vlastním kapitálem (akciemi). Vyšší zadluženost znamená nižší náklady na financování. Toto tvrzení je však založeno na předpokladu, že náklady na dluh budou nižší než náklady na akcie. Navíc tyto náklady nejsou konstantní. Pokud se podnik příliš zadluží, začnou věřitelé i akcionáři vnímat jako více rizikový a jak náklady na dluh, tak náklady na akcie se zvýší, protože investoři začnou požadovat vyšší rizikovou prémii. Vše závisí na počáteční podmínce, a proto pokud je podnik málo zadlužený, může zvýšením finanční páky snížit náklady financování a tak zvýšit rentabilitu. Ale pokud je úroveň dluhu již nad „magickou“ hranicí optima, další zvyšování zadluženosti bude náklady financování tedy zvyšovat a výsledkem bude nižší rentabilita. Není snadné najít optimální úroveň zadluženosti, která zajistí, že náklady na financování budou nejnižší. Závisí totiž i na vlivech mimo podnik – na celkovém rizikovém klimatu a proměnlivosti hospodářských podmínek v ekonomice, na bonitě (resp. ratingu) společnosti, na její dobré pověsti.

zadluženost (z nízké úrovně) ↑ => ziskovost ↑

zadluženost (stále se zvyšující, vysoká) ↑ => ziskovost ↓

Závěrem lze tedy říci, že největší vliv na rentabilitu společnosti mají obrátky aktiv a způsob jak podnik hospodaří se svými aktivy. Jak rychle je schopna vyrobit a prodat a inkasovat tržby. Finanční páka má také nepochybně velký vliv na rentabilitu společnosti, může na základě nedodržení úvěrových smluv nebo nedodržení výplaty kuponů a jistin obligací zbankrotovat. Vliv nákladů kapitálu nemá již tak silný vliv. Dominantní vliv na rentabilitu má management aktiv. (Jindřichovská & S. Bláha, 2001, pp.272 – 273)

Obrázek 1: Pyramidová soustava finančních ukazatelů

Pramen: Manažerská ekonomika, Kislingerová & kol., vlastní zpracování

Pyramidový rozklad ukazatelů rentability

Rentabilita je vrcholový, komplexní, syntetický ukazatel efektivnosti hospodaření podniku, do kterého jsou promítnuty vlivy. Proto, má-li finanční analytik vyjádřit úsudek o perspektivách finančního zdraví podniku, nevystačí se zjištěním souhrnného ukazatele rentability, ale zajímá se o faktory, které se podílely na jejím utváření. Velký důraz je soustředěn na meziroční změny ukazatelů rentability, dílčí vlivy a základní faktory, které je způsobily, což je zjištěno z dalšího rozkladu těchto ukazatelů.

Pyramidový rozklad rentability je rozklady syntetických ukazatelů na ukazatele dílčí, tzv. Du Pont analýza. (Grünwald, 2007, p. 87)

METODIKA

Cílem této práce je zhodnotit význam sledování, klasifikaci a evidenci nákladů v podniku se zohledněním specifik zemědělství, a popsat tato jednotlivá specifika. Dále posoudit možnosti analýzy nákladů ve vztahu s výsledky hospodaření. Rozložit ukazatele rentability a popsat rozbor vrcholového ukazatele. Stanovit analýzu nákladovosti podniku za 5 let a následně aplikovat zvolené metody ve vybraném zemědělském podniku STAGRA, s. r. o.

V teoretické části jsou popsány specifika v zemědělství a dotace. Dále význam sledování nákladů a členění nákladů a jejich následná evidence. Největší část je věnována způsobům analýzy nákladů a výpočtům jednotlivých ukazatelů rentability, popsání jednotlivých vazeb mezi nimi. Závěrem teoretické části je rozepsáno schéma Du Pontovy analýzy, podle které je aplikovaný rozbor vrcholového ukazatele.

V praktické části bude postupně charakterizován vybraný podnik, jeho historie, organizační struktura a jeho předmět činnosti. Dále budou rozepsány náklady, výnosy, hospodářský výsledek a poskytované dotace podniku. Náklady budou členěny na provozní a finanční. Mimořádné náklady nebudou uvedeny, neboť zemědělský podnik žádné nevykazuje. Bude stanoveno tempo růstu nákladů, výnosy a hospodářského výsledku pomocí řetězových indexů, které znázorňují meziroční změnu. Výnosy budou také členěny na provozní a finanční. Dále bude rozepsán hospodářský výsledek podniku na provozní, finanční, EBIT, EBT a EAT, uvedené zkratky jsou vysvětleny v tabulce 1. Dále budou rozepsány dotace, které podnik získává. Současně budou stanoveny analýzy nákladovosti v podniku.

Následně v praktické části budou aplikovány položky z rozvahy a výkazu zisku a ztráty do konkrétních poměrových ukazatelů rentability (viz tabulka 2). Výpočty budou prováděny pro každý jednotlivý rok zvlášť. Sledovaných 5 let bude vzájemně porovnáno a ještě bude provedena komparace s průměrem zemědělského odvětví. Všechny výpočty budou zaokrouhlovány matematicky na dvě a čtyři desetinná místa a výpočty budou uváděny v procentech.

Tabulka 1: Primární ukazatele

Název	Zkratka	Výpočet
Čistý zisk	EAT	VZZ ř. 60
Zisk před zdaněním	EBT	VZZ ř. 61
Zisk před zdaněním a úroky	EBIT	VZZ ř. 61 + ř. 43
Aktiva celkem	A	R ř. 001
Vlastní kapitál	VK	R ř. 068
Bankovní úvěry a výpomoci	DL.Z	R ř. 114
Výnosy	V	VZZ ř. 01 + ř. 04 + ř. 19 + ř. 26 + ř. 33 + ř. 42 + ř. 44
Náklady	N	VZZ ř. 02 + ř. 08 + ř. 12 + ř. 17 + ř. 18 + ř. 22 + ř. 25 + ř. 27 + ř. 43 + ř. 45
Úroky	I	VZZ ř. 43
Provozní náklady	PN	VZZ ř. 02 + ř. 08 + ř. 12 + ř. 17 + ř. 18 + ř. 22 + ř. 25 + ř. 27
Finanční náklady	FN	VZZ ř. 43 + ř. 45
Materiálové náklady	MATN	VZZ ř. 02 + ř. 08
Mzdové náklady	MZDN	VZZ ř. 12
Ostatní provozní náklady	OSTN	VZZ ř. 17 + ř. 18 + ř. 22 + ř. 25 + ř. 27

Poznámka: R – Rozvaha, VZZ – Výkaz zisku a ztráty

Pramen: vlastní zpracování

Tabulka 2: Podílové ukazatele

Název	Zkratka	Výpočet
Rentabilita vlastního kapitálu	ROE	EAT/VK
Rentabilita celkových vložených aktiv	ROA1	EBIT/A
Rentabilita celkových vložených aktiv	ROA	EAT/A
Rentabilita dlouhodobých zdrojů	ROCE	$(EAT + I)/(DL.Z + VK)$
Rentabilita tržeb	ROS	$EAT/V; (1-N)$
Rentabilita nákladovosti	N	$1 - ROS; (N/V)$
Rentabilita nákladů	ROC	EAT/N
Provozní nákladovost		PN/V
Finanční nákladovost		FN/V
Materiálová nákladovost		MATN/V
Mzdová nákladovost		MZDN/V
Ostatní provozní nákladovost		OSTN/V
Finanční páka	FP	A/VK
Rychlost obratu	RO	V/A
Daňové břemeno	DB	EAT/EBT

Pramen: vlastní zpracování

V dalším kroku bude stanoven rozklad vrcholového ukazatele ROE a vliv dílčích ukazatelů na něho. K rozkladu bude užitá logaritmická metoda k výpočtu jednotlivých vlivů dílčích ukazatelů. Logaritmická metoda bude použita, protože je považována za nejvhodnější pro pyramidový rozklad. Její nevýhoda spočívá v tom, že uvedenou metodu nelze použít v případě, nabývá-li vrcholový ukazatel záporných hodnot, neboť v záporných číslech není možné logaritmické výpočty provést. Absolutní změna vrcholového ukazatele se nesmí rovnat nule a index vrcholového ukazatele nesmí být roven jedné.

Základní pravidla pro logaritmickou metodu (multiplikativní model):

$$ROE = DB * ROA * FP$$

Určení vlivů faktorů DB, ROA a FP na celkovou diferenci – změnu ukazatele ROE:

$$\text{Celková absolutní změna ukazatele ROE: } \Delta_{ROE} = ROE_2 - ROE_1$$

Změna ROE v důsledku vývoje DB:

$$\Delta_{ROE/DB} = \frac{\ln\left(\frac{DB_2}{DB_1}\right)}{\ln\left(\frac{ROE_2}{ROE_1}\right)} * (ROE_2 - ROE_1) = \frac{\ln(I_{DB})}{\ln(I_{ROE})} * \Delta_{ROE}$$

Změna ROE v důsledku vývoje ROA:

$$\Delta_{ROE/ROA} = \frac{\ln\left(\frac{ROA_2}{ROA_1}\right)}{\ln\left(\frac{ROE_2}{ROE_1}\right)} * (ROE_2 - ROE_1) = \frac{\ln(I_{ROA})}{\ln(I_{ROE})} * \Delta_{ROE}$$

Změna ROE v důsledku vývoje FP:

$$\Delta_{ROE/FP} = \frac{\ln\left(\frac{FP_2}{FP_1}\right)}{\ln\left(\frac{ROE_2}{ROE_1}\right)} * (ROE_2 - ROE_1) = \frac{\ln(I_{FP})}{\ln(I_{ROE})} * \Delta_{ROE}$$

Jako kontrola slouží správnost následujícího vztahu:

$$\Delta_{ROE/DB} + \Delta_{ROE/ROA} + \Delta_{ROE/FP} = \Delta_{ROE} \text{ (Kislingerová \& Hnilica, 2005, p. 57)}$$

$$\text{Celková relativní změna ROE: } I_{ROE} = \frac{ROE_2}{ROE_1}$$

$$I_{ROE/DB} = \frac{DB_2}{DB_1}; I_{ROE/ROA} = \frac{ROA_2}{ROA_1}; I_{ROE/FP} = \frac{FP_2}{FP_1}$$

Kontrola správnost následujícího vztahu:

$$I_{ROE/DB} * I_{ROE/ROA} * I_{ROE/FP}$$

5 Charakteristika firmy STAGRA s. r. o. z hlediska zvyšování rentability podniku

Firma STAGRA s. r. o. vznikla 27. 2. 1992 zapsáním do obchodního rejstříku Okresního soudu v Českých Budějovicích.

Statutární orgán tvoří dva společníci Ing. Karel Dvořák a Ing. Josef Svoboda, kteří jsou zároveň jednatele. Jménem firmy jedná každý jednatel samostatně. Právní úkony související s převodem a zatěžováním nemovitostí přísluší pokaždé nejméně dvěma jednatelům společně. Základní kapitál ve výši 4 140 000 Kč je tvořen peněžitými vklady, přičemž právo na většinu z obchodního podílu, který je závislý na vkladu do společnosti, má účelově založená STAGRA B s. r. o.

V roce 1996 bylo zapotřebí oddělit obchodní činnost od samotné výroby a ostatních poskytovaných služeb spojených se zemědělskou činností, proto 22. 2. 1996 vznikla STAGRA B se stejnými jednatelem. Nedochozí zde tudíž ke střetu zájmů. Jednatelé zajišťují provoz společnosti na základě smlouvy o vzájemné obchodní spolupráci s firmou STAGRA s. r. o., která na základě požadavků a pokynů firmy STAGRA B zajišťuje obchodní činnost, tedy koupí zboží za účelem prodeje a další prodej kromě případů vyžadujících zvláštní oprávnění pro prodej strojů, náhradních dílů, žiravin a pesticidů.

V prvním roce svého působení začínala firma jako podnik služeb zabezpečující ochranu rostlin, obchod s pesticidy, bezorebné setí a poradenskou činnost v oblasti zemědělství. Svou základnu měla v pronajatých objektech a zaměstnávala celkem 12 pracovníků. V roce 1992-1993 podnik hospodařil na cca 200 ha zemědělské půdy. Později si firma pronajala od vlastníků zemědělské pozemky v oblasti Studené a odkoupila od nich na splátky na 15 respektive 20 let majetkové podíly v jejich nominální hodnotě. V letech 1993-1994 došlo k vybudování zemědělského podniku hospodařícího na výměře 1260 ha zemědělské půdy, z toho 880 ha půdy orné, vlastníčího vytvořenou základnu pro jednotlivá odvětví zemědělství výroby, obchod i služby a zaměstnávajících kolem 70 pracovníků.

V roce 1996 došlo k pronájmu 820 ha zemědělské půdy od Pozemkového fondu ČR v oblasti Českého Rudolce.

V roce 2000 firma hospodařila na 2 100 ha zemědělské půdy, z toho bylo 1580 ha půdy orné a počet pracovníků byl 70 a průměrná hrubá přepočítaná mzdy činila 12 600 Kč na pracovníka.

V současné době společnost hospodaří cca na 1 750 ha zemědělské půdy v okolí Studené a Českého Rudolce. Průměrný počet zaměstnanců se v posledních 5 sledovaných letech skoro nemění. V současné době firma zaměstnává v průměru 70 zaměstnanců, z toho jsou 2 řídicí pracovníci. Průměrná mzda činí přes 22 000 Kč.

Firma STAGRA je rozdělena do následujících úseků:

- Zemědělská výroba
 - Rostlinná
 - živočišná
- Zemědělské služby
- Obchodní oddělení

V rostlinné výrobě se společnost orientuje především na pěstování tržních plodin na prodej, mezi které patří mák, pšenice, řepka ozimá a žito. Dále také na produkci krmných plodin – hrachu, krmné pšenice, kukuřice na siláž a zrno. Dále jsou získávány pícniny z luk a pastvin. K základnímu zpracování půdy není používán klasický pluh, tedy půda se neorá, nýbrž výlučně kypří a následně seje. K vybavení společnosti patří secí, aplikační a sklizňová technika, a rovněž kapacity na posklizňovou úpravu a skladování pěstovaných plodin. Zakoupená mechanizace je využívána podnikem, tak i ve službách po celé ČR a v zahraničí, což přináší kratší návratnost investic.

Živočišná výroba je zaměřena na chov skotu, a to na výkrm býků a jalovic, chov dojníc, odchov telat a produkci mléka. V současné době je chováno kolem 1 070 kusů skotu, z toho je 350 krav. Z celkového počtu kůsu společnost chová dvě třetiny holštýnského skotu pořízeného z Francie formou nákupu vysokobřezích jalovic a zbytek představuje český strakatý skot. Produkce mléka se průměrně nachází v rozmezí 8 200 – 8 300 kg mléka za rok.

V prosinci 2012 uvedla společnost STAGRA s. r. o. do provozu bioplynovou stanici.

V úseku zemědělských služeb firma provádí služby, nabízí pronájem své techniky, zároveň však techniku i prodává. Dále také společnost provádí servisní a dílenské práce,

přepravu materiálu, práce autojeřábu, pneuservis, elektroslužby, mytí vozidel, výměny olejů a skladování potřebného sortimentu náhradních dílů.

Obchodní činnost je zaměřena na prodej přípravků pro ochranu rostlin, pesticidů, které jsou určeny k likvidaci škůdců. STAGRA je prodejcem pesticidů zejména na Jindřichohradecku a v sousedních okresech. Dále se společnost zaměřuje na prodej strojů na Vysočině a v jižních a západních Čechách. Součástí prodeje jsou rovněž poradenské služby. V nabídce jejího sortimentu jsou stroje pro zpracování půdy a setí, kombajny, traktory a pícní technika, dále mulčovače a příkopové sekačky, vozy na výkrm zvířat, samojízdné postřikovače a sběrací zařízení, aplikační a manipulační technika, rozmetadla hnoje, návěsy, cisterny a rozdružovače na slámu. Ke vší technice jsou prodávány i náhradní díly.(Propagační brožura STAGRA s. r. o.)

Společnost je rovněž spolujednatelkou společnosti N. U. AGRAR CZ, jejímž cílem je poradenství v rostlinné výrobě.

Mezi dlouhodobý hmotný majetek podniku patří: pozemky, stavby, samostatné movité věci a soubory movitých věcí. Do složky 022 jsou zařazeny stroje, přístroje a zařízení, dopravní prostředky, inventář a drobný hmotný majetek. Dále je zařazeno základní stádo a tažná zvířata a nedokončený hmotný majetek.

V dlouhodobém finančním majetku jsou zařazeny: vlastní akcie AGROBANKY Praha. 1 ks akcie v nominální hodnotě 100 tis. a 430 ks akcií v nominální hodnotě 100 Kč, tedy celková hodnota těchto akcií činí 530 tis. Kč. K těmto akciím je vytvořena opravná položka 100 %. Dále má společnost členský podíl u bytového družstva ve Studené ve výši 200 tis., tj. 5,17 % obchodního podílu. U obchodního družstva CENTRUM Tábor má společnost členský podíl 10 tis. a obchodní podíl u společnosti STAGRA ODBYT s. r. o. 100 tis., tj. 50 %.(Příloha k účetní závěrce STAGRA s. r. o.)

5.1 Struktura nákladů

Náklady vyjadřují spotřebu prostředků (např. spotřeba materiálu), cizích výkonů (např. spotřeba služeb) nebo práce pracovníků firmy a není zde rozhodující okamžik úhrady. V této kapitole jsou podrobně rozepsány náklady podniku za 5 sledovaných let. Náklady jsou rozděleny na provozní a finanční. Mimořádné náklady zemědělský podnik žádné nevykazuje, tudíž nejsou v tabulce 3 uvedeny.

Tabulka 3: Porovnání nákladů

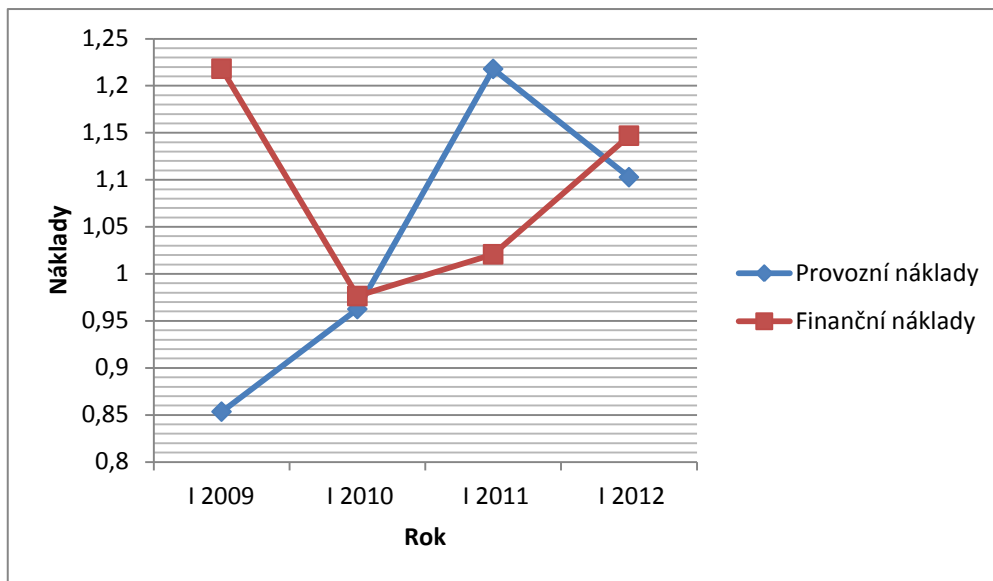
(v tis.)

Náklady	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Provozní	95 221	81 261	78 210	95 248	105 031
Finanční	2 637	3 212	3 136	3 201	3 671
Celkem	97 858	84 473	81 346	98 449	108 702

Pramen: vlastní zpracování a údaje podnik

V tabulce 3 jsou zobrazeny provozní a finanční náklady. V roce 2010 společnost vykazuje nejnižší náklady za sledované období, bylo to způsobeno úsporou spotřeby hnojiv a chemických ochranných prostředků z důvodu zatravnění cca 200 ha orné půdy. Naopak v roce 2012 společnost STAGRA s. r. o. vykazovala nejvyšší náklady. Bylo to způsobeno zvýšením spotřeby ostatního materiálu (nákup náhradních dílů) a zvýšením spotřeby služeb.

Graf 1: Tempo růstu nákladů

Pramen: vlastní zpracování

V grafu 1 jsou aplikovány řetězové indexy, které znázorňují meziroční změnu nákladů. Tedy vyjadřují tempo růstu nákladů. Z grafu je vidět, že provozní náklady postupně vzrůstaly. V roce 2011 bylo tempo růstu provozních nákladů nejvyšší. U finančních nákladů je vidět zcela odlišný vývoj. Rok 2009 značí vysoké finanční náklady z důvodu vysokých úroků z bankovních úvěrů, potom je vidět pokles a poslední rok 2012 značí opět nárůst.

Tabulka 4: Rozbor provozních nákladů

(v tis.)

Náklady	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Na prodané zboží	744	1 824	2 393	901	3 636
Spotřeba materiálu a energie	37 506	30 507	32 293	38 922	41 614
Spotřeba nakoupených osiv	2 446	2 129	2 778	2 126	2 510
Spotřeba nakoupených hnojiv	6 499	4 679	2 877	5 898	6 103
Spotřeba pohonných látek	6 361	5 156	6 665	7 673	8 779
Spotřeba nakoupených krmiv	6 297	4 277	5 315	6 131	6 265
Spotřeba chemických ochranných prostředků	6 593	5 708	5 800	6 538	6 658
Spotřeba ostatního materiálu	7 438	6 354	6 465	8 117	9 100
Spotřeba energie	1 872	2 204	2 393	2 439	2 199
Služby	11 987	10 332	12 905	12 346	16 516
Mzdové	18 803	17 953	17 862	19 237	19 851
SZ a ZP	6 539	5 771	5 943	6 432	6 569
Sociální	280	265	253	247	353
Daně a poplatky	546	604	646	607	611
Odpisy DHM a DNH	8 288	7 329	6 739	9 072	8 597
ZC prodaného DM a materiálu	5 640	4 266	3 709	5 808	5 588
Změna stavu rezerv a OP	3 286	678	-5 895	132	-763
Ostatní provozní	1 602	1 732	1 362	1 544	2 459

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

Poznámka: SZ a ZP – sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, DHM – dlouhodobý hmotný majetek, DNM- dlouhodobý nehmotný majetek, ZC – zůstatková cena, DM – dlouhodobý majetek, OP – opravné položky

V tabulce 4 jsou podrobně rozepsány části provozních nákladů podniku. Největší část z provozních nákladů představují náklady na spotřebu materiálu a energie. Druhou nejvýznamnější položkou jsou mzdové náklady a dále náklady na poskytnuté služby. To není nic neobvyklého u zemědělského podniku. Zajímavé je porovnání nákladů na

prodané zboží, tento účet má velice kolísavou tendenci. Důvodem k této kolísavosti jsou velké výkyvy v cenách zemědělských komodit. Ve spotřebě materiálu je zahrnuta spotřeba osiv, hnojiv, pohonných látek, chemických ochranných prostředků, nakoupená krmiva, ostatní materiál - stavební materiál (zámky, petlice), obaly, drobný hmotný materiál, náhradní díly a spotřeba energie, voda, plyn. Hnojiva v roce 2008 byla tvořena částkou 6 499 tis. Kč. V následujících letech se částky významně snížily, hnojiva byla nakoupena v částce roku 2009 4 679 tis. Kč, tento rok byly vysoké ceny hnojiv, a proto společnost nahradila hnojiva za nižší ceny (např. močovina) a v roce 2010 dokonce vynaložená částka na nákup hnojiv ještě klesla, v tomto roce naopak společnost zatravnila cca 200 ha orné půdy, proto byly tedy nízké náklady na hnojiva. Od roku 2011 se do hnojiv investovalo rok od roku více. Podobná situace je u chemických ochranných prostředků. Rozhodující při nákupu chemických ochranných prostředků je vždy pořizovací cena. U krmiv činila částka v roce 2008 6 297 tis. Kč, pak z důvodu nepříznivých cen částka klesla a v roce 2012 se postupně zvyšovala. Ve službách jsou zařazeny služby pro rostlinnou a živočišnou výrobu, veterinární služby, poštovní a telefonní, nájemné, leasing, poradenství, dopravné. Nejzajímavější je porovnání služeb pro rostlinnou výrobu a živočišnou výrobu, dále služby veterinárních úkonů. Služby pro rostlinnou výrobu v roce 2009 klesly, oproti tomu v roce 2010 služby v rostlinné výrobě vystoupaly. Pak mají sestupnou tendenci a v roce 2012 se zvyšují. Služby pro živočišnou výrobu mírně vzrůstají do roku 2010 a pak mají mírnou sestupnou tendenci. Náklady na následující uvedené položky mají vzestupnou tendenci po celé sledované období – nákup osiv, pohonných hmot, energie, voda, plyn a plemenářské služby. Náklady na leasing mají sestupnou tendenci. Nejmenší část z provozních nákladů tvoří sociální náklady a náklady na daně a poplatky. Ze sociálních nákladů je poskytován příspěvek na životní pojištění společníkům a dále společnost vyplácí zaměstnancům, kteří mají uzavřenou smlouvu o penzijním připojištění, příspěvek.

5.2 Struktura výnosů

Výnosy vyjadřují provedené výkony (např. tržby z ideje vlastních výrobků a služeb, tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu) a není zde rozhodující okamžik zaplacení, ale okamžik provedení výkonu.

V této kapitole jsou rozčleněny výnosy na provozní a finanční. Mimořádné výnosy nejsou opět uvedeny, neboť podnik žádné nevykazuje. Údaje jsou uvedeny v pětiletém období.

Tabulka 5: Porovnání výnosů

(v tis.)

Výnosy	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Provozní	106 232	82 987	86 104	109 485	110 308
Finanční	751	488	412	528	578
Celkem	106 983	83 475	86 516	110 013	110 886

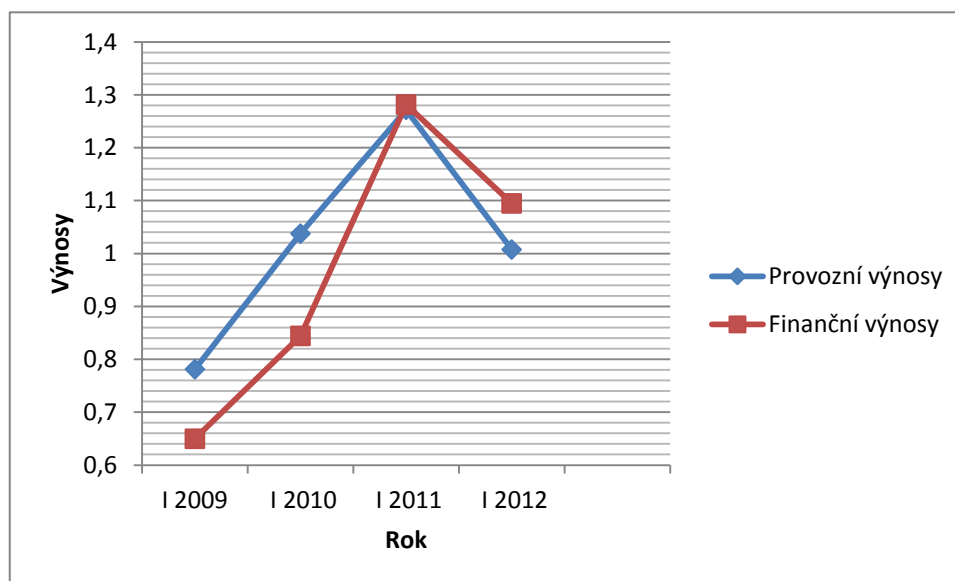
Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

Z tabulky 5 je viditelné, že roky 2009 a 2010 byly pro podnik nejméně výnosné. Výnosy v těchto letech byly nízké, protože cena hospodářských komodit nebyla příznivá (viz příloha 3). Podnik musel prodávat komodity pod cenou. Kvůli nepříznivým cenám se dostal do ztráty. V národním hospodářství byl obecně rok 2009 prvním krizovým rokem. Výkupní ceny u všech hospodářských komodit byly nepříznivě ovlivněny celosvětovou ekonomickou krizí. Pro živočišnou výrobu je hlavní výroba mléka a masa a výkupní ceny těchto komodit neustále v krizovém období klesaly a to tak, že výrazně. V roce 2008 činila prodejní cena mléka 9,24 Kč/l, v roce 2009 prodejní cena byla pouze 6,30 Kč/l, v roce 2010 činila prodejní cena mléka 7,77 Kč/l, v roce 2011 byla prodejní cena 8,86 Kč/l a v roce 2012 byla prodejní cena 7,94 Kč/l. Tedy může být konstatováno, že rok 2009 byl pro společnost nejméně příznivý z hlediska velkého zvýšení cen vstupů a poměrně příkrého pádu nákupních cen zemědělských komodit (kromě řepky). Nejlépe je to viditelné na nákupní ceně mléka, jak již bylo popsáno, nákupní cena mléka v roce 2009 činila 6,30 Kč/l při dodávce

v nejvyšší možné kvalitě, to tedy znamená ztrátu z výroby mléka (cca 2 Kč/l). Při nákladech 8 – 8,50 Kč/l a při produkovaném množství cca 3 mil. l. je představována ztráta jenom v tomto odvětví cca 6 mil. Kč. V následujících letech došlo výraznému zlepšení výkupních cen komodit a také se zvýšila produkce rostlinné výroby a tím se výnosy zvýšily. Rok 2011 byl pro společnost velice úrodný z hlediska zemědělských komodit. Došlo ke stabilizaci nákupních cen jednotlivých komodit. Zároveň došlo k navýšení dotací za zatravnění, které proběhlo v roce 2010 (tyto dotace jsou poskytovány na 5 let 2010 – 2015). Výkupní cena mléka pokryla veškeré náklady. Mléko představuje pro společnost hlavní zdroj výnosů ze živočišné výroby – celých 30 – 40 % výnosů za zemědělské komodity. V roce 2012 přetrvávají dobré ceny zemědělských komodit.

Finanční výnosy představují výnosové úroky, kurzové zisky, ostatní finanční výnosy (dotace na úroky) a náhrady škod od pojišťovny. Nejvyšší hodnota finančních výnosů byla v roce 2008, a to z důvodu vysokých náhrad od pojišťovny, a dotace poskytované na úroky. V roce 2010 nebyly vyplaceny žádné náhrady škod od pojišťovny, a tudíž částka finančních výnosů byla nejnižší. V letech 2011 a 2012 ovlivnily finanční výnosy tržby z dlouhodobého finančního majetku, které se v předchozích třech letech neobjevily a v těchto letech opět nebyly vyplaceny žádné náhrady škod.

Graf 2: Tempo růstu výnosů

Pramen: vlastní zpracování

V grafu 2 jsou aplikovány řetězové indexy, které značí tempo růstu výnosů. Finanční výnosy zhruba kopírují vývoj provozních výnosů. Nejvyšší tempo růstu výnosů bylo v roce 2011 jak finančních tak provozních.

Tabulka 6: Podrobný rozbor výnosů

Tržby	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Prodej zboží	719	1 700	2 515	890	3 876
Výkony	83 676	61 708	62 760	87 409	84 373
Tržby za výrobky RV	19 697	12 972	15 977	27 692	27 887
Tržby za výrobky ŽV	22 288	16 960	21 035	25 838	22 921
Tržby za zvířata	3 768	2 114	2 718	4 825	4 630
Tržby za služby	34 023	20 389	17 834	24 229	27 222
Tržby za elektr. energii	-	-	-	-	362
Změna stavu zásob vlastní činnosti	-265	4 376	606	305	-2 330
Aktivace	4 165	4 897	4 590	4 520	3 683
Prodej DM a materiálu	7 824	3 529	4 030	5 557	5 958
Ostatní provozní	14 013	16 050	16 799	15 629	16 101
Z DFM	-	-	-	44	66
Úroky	23	3	1	2	1
Ostatní finanční	728	485	411	482	511

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

Poznámka: DM – dlouhodobý majetek, DFM – dlouhodobý finanční majetek, RV – rostlinná výroba, ŽV – živočišná výroba

V tabulce 6 jsou podrobně rozepsány provozní a finanční výnosy do jejich jednotlivých složek. Největší výnosy plynou z výkonů. To znamená z prodeje vlastních výrobků a služeb. Ve výkonech je dále zahrnuta aktivace a změna stavu zásob vlastní činnosti.

Další velkou částí jsou ostatní provozní výnosy, ve kterých jsou obsaženy získané dotace a naopak nejmenší část tvoří výnosové úroky. Nejhorším rokem byl rok 2009 v důsledku ekonomické krize. Nejpriznivějším rokem byl rok 2012, kdy se podařilo získat vysoké dotace. Cena prodávaných výrobků byla příznivá a prodané zboží vykazovalo také vysoké hodnoty.

Největší podíl tvoří prodej výrobků z živočišné a rostlinné výroby. Podíl se v uvedeném období mění v závislosti na cenách a přírodních podmínkách. Největší prodej v živočišné výrobě byl v roce 2011 a nejnižší byl v roce 2009. Průměrné prodejní ceny mléka jsou zobrazeny v příloze 4. V rostlinné výrobě byl prodej největší v roce 2012 a nejnižší v roce 2009 (viz příloha 3). Výnosy z prodeje zvířat byly v roce 2011 nejvyšší a nejnižší v roce 2009. V tržbách za služby jsou zahrnuty služby – setí, polní služby, doprava, chemická ochrana, žití kombajnem, nájemné. Z těchto činností představují největší část služby setí a polní služby. Mezi hlavní činnosti společnosti STAGRA s.r.o. patří také obchodní činnost, prodej techniky a jejich náhradních dílů. Výnosy z této činnosti jsou zařazeny v ostatních provozních výnosech – prodej materiálu, pohonných látek, náhradních dílů

5.3 Struktura hospodářského výsledku podniku

Za dané účetní období (rok) se zjišťuje hospodářský výsledek pro podnik jako celek. Jsou-li od veškerých výnosů, které podnik získal v daném účetním období odečteny veškeré vynaložené náklady ve stejném účetním období, je získán výsledek hospodaření. Pokud celkový výnosy převyšují celkové náklady, jedná se o zisk. V případě opaku se jedná o ztrátu.

Tabulka 7: Vývoj zisku v letech

(v tis.)

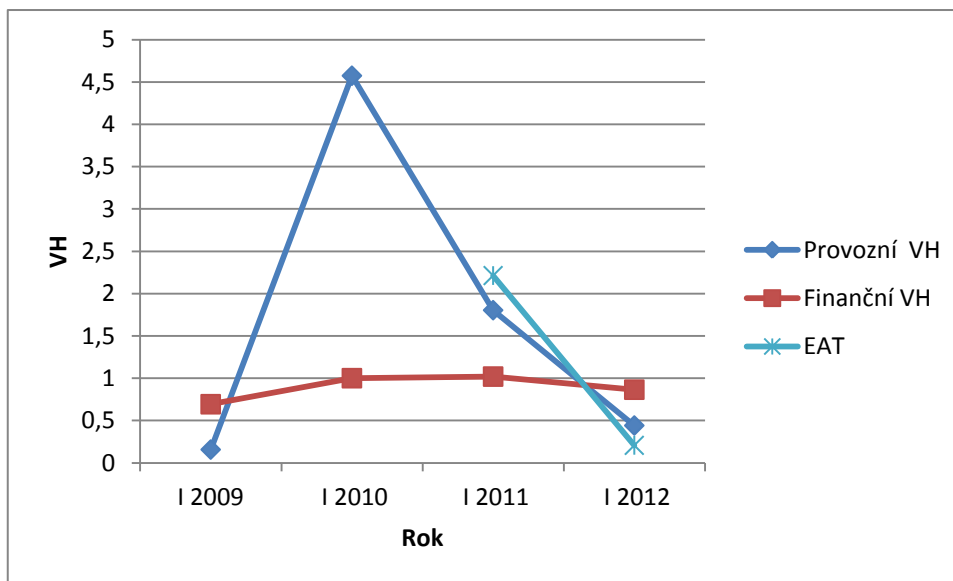
Hospodářský výsledek	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Provozní	11 011	1 726	7 894	14 237	5 277
Finanční	-1 886	-2 724	-2 724	-2 673	-3 093
EBIT	11 531	2 139	8 170	14 597	5 695
EBT	9 125	-998	5 170	11 564	2 184
EAT	7 729	-445	4 179	9 246	1 912

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

V tabulce 7 je podrobně rozepsán výsledek hospodaření neboli zisk do různých kategorií. Je zjevné, že finanční výsledek hospodaření vychází celých 5 let ztrátový. Ztrátový je kvůli vysokým finančním nákladům, které převyšují finanční výnosy. Ve finančních nákladech jsou zahrnuty nákladové úroky, které hrají významnou roli a kurzové ztráty a ostatní finanční náklady. Z tabulky je viditelné, že rok 2009 byl pro firmu nejméně příznivý, podnik se dostal do ztráty. Výnosy v tomto roce nebyly příznivé v důsledku poklesu cen komodit a vysokých nákladů. Rok 2012 nebyl také pro podnik moc příznivý v důsledku vysokých nákladů. V tomto roce byly provedeny odložené údržbové práce na hmotném majetku v rozsahu cca 6 mil. Kč, doplněn odložený nákup spotřebního materiálu (pneumatiky, náhradní díly) cca 2 mil. Kč. Pokud by nedošlo k čerpání uvedených nákladových položek, byl by zisk obdobný jako

roku 2011. Uvedení bioplynové stanice do provozu koncem tohoto roku nemělo žádný vliv na hospodářský výsledek. Nejvíce příznivý rok byl pro podnik rok 2011, kdy výnosy oproti nákladům byla značně vysoké. Tento rok byl pro firmu velice úrodný z hlediska zemědělských komodit a také došlo ke stabilizaci nákupních cen jednotlivých komodit. Nedělaly se žádné údržbové práce většího rozsahu. Firma šetřila veškeré náklady, a proto se tedy vytvořil vysoký hospodářský výsledek.

Graf 3: Tempo růstu hospodářského výsledku

Pramen: vlastní zpracování

V grafu 3 jsou zobrazeny jednotlivé kategorie hospodářského výsledku a jejich tempo růstu. Finanční výsledek hospodaření vychází v záporných hodnotách, a proto tedy byly řetězové indexy vypočítány opačně, než všechny ostatní indexy. Je porovnáváno základní období k srovnávanému období. Finanční výsledek hospodaření má stabilní tempo růstu. Provozní výsledek hospodaření znázorňuje v roce 2010 vysoký nárůst tempa růstu a další roky je viditelný rapidní pokles. Čistý zisk (EAT) je znázorněn jen pro roky 2011 a 2012, neboť pro ostatní roky nemohl být znázorněn. Čistý zisk vykazuje výrazný pokles v roce 2012.

5.4 Rozbor dotací

Dotace významně ovlivňují provozní výnosy podniku. Představují druhou nejvyšší část výnosů. Poskytované dotace jsou poskytovány podle zásad podpor Ministerstva zemědělství.

Tabulka 8: Rozbor dotací v letech

Dotace	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Úroky z pod. garančního zem. a les. fondu	681	443	411	461	508
Ošetřování travních porostů	875	824	880	845	863
Podpora trhu v odvětví mléka a mléčných výrobků	-	-	164	-	-
Doplň. přímé platby pro zem.	2 488	2 109	942	-	-
SZIF ² – vyr. přísp. na půdu méně příznivým oblastem	1 718	1 719	2 553	2 445	2 495
Chov skotu	1 053	922	-	-	-
Doplň. přímé platby na přežvýkavce	-	-	826	575	-
Spotřební daň - nafta	982	999	1 093	1 149	1 111
Udrž. a zlepš. genet. potnc. hosp. zvířat	24	29	61	45	46
Nákazový fond – odstraňování kadáverů ³	62	38	11	10	9
Finanční podpora pojištění	247	349	336	417	217
Zatrávňování orné půdy	52	52	1 418	1 350	1 373
Jednotná platba na plochu	5 700	6 610	7 442	8 622	9 773
Platba na krávy s tržní produkcí mléka	-	-	780	827	476
Zvyšování efektivity silničního provozu	-	-	-	179	-
Ministr. živ. prostředí – péče o krajinu	-	-	-	-	31
Celkem	13 882	14 094	16 917	16 925	16 902

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

² Státní zemědělský intervenční fond

³ Odborná likvidace těl uhynulých zvířat.

Údaje jsou čerpány z Přílohy k účetní závěrce společnosti STAGRA s.r.o. Tyto částky jsou uvedeny v předpokládané výši a často dochází k tomu, že se částka ve výkazu Zisku a ztráty na účtu 648 neshoduje s uvedenou v Příloze k účetní závěrce. K tomu rozdílu dochází z důvodu, že některé dotace přicházejí na účet se zpožděním v následujícím roce. V tabulce 8 jsou podrobně rozepsané poskytnuté dotace pro podnik. Z rozpisu dotací je viditelné, že se celková suma dotací rok od roku postupně zvyšovala. V posledním roce došlo k nepatrnému poklesu celkové částky dotace. Co se však v letech nemění je fakt, že nejvyšší podíl z dotací tvoří dotace na jednotnou platbu na plochu zemědělské půdy. Dále velký podíl tvoří dotace SZIF – vyrovnávací příspěvek na půdu méně příznivým oblastem. Dále velký podíl také tvoří dotace na zatrávňování orné půdy a dotace na spotřební daň (nafta). Naopak nejmenší část dotace tvoří dotace nákazový fond – odstraňování kadáverů. Mimo rok 2008 a rok 2009 tyto roky tvoří nejmenší část dotace na udržení a zlepšení geneticky potenciálních hospodářských zvířat.

6 Analýza nákladovosti v podniku

V této kapitole jsou použity údaje z výkazu zisku a ztráty společnosti STAGRA, s. r. o. V tabulce 9 je znázorněna relativní úroveň nákladů. Tato úroveň je měřena vztahem celkových nákladů k dosaženým výnosům společnosti. V roce 2011 byly provozní náklady vynaloženy nejefektivněji (86,58 %), vzhledem k vysokým výnosům, 0,8658 Kč provozních nákladů bylo vynaloženo na dosažení 1 Kč výnosů. V roce 2008 bylo na 1 Kč výnosů vynaloženo 0,8901 Kč provozních nákladů. Nejméně příznivě byly vynaloženy provozní náklady v roce 2009, které vyprodukovaly 1 Kč výnosů za 0,9735 Kč provozních nákladů. Daně představovaly největší podíl v roce 2010 (0,75 %). Nepříznivě byly vynaloženy materiálové náklady v roce 2012 (40,83 %), na 1 Kč výnosů muselo být vynaloženo 0,4083 Kč materiálových nákladů, neboť došlo k odloženému nákupu spotřebního materiálu. V letech 2010 a 2012 vycházejí záporné hodnoty rezerv, neboť došlo k jejich čerpání.

Tabulka 9: Rozbor nákladovosti v letech

(náklady/výnosy, v %)

Náklady	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Provozní	89,01	97,35	90,40	86,58	94,72
Materiálové	35,75	38,73	40,09	36,20	40,83
Služby	11,20	12,38	14,92	11,20	14,89
Mzdové	23,95	28,74	27,81	23,56	24,14
Daně	0,51	0,72	0,75	0,55	0,55
Ostatní provozní	6,77	7,19	5,86	6,68	7,26
Odpisy	7,75	8,78	7,79	8,25	7,75
Rezervy	3,07	0,81	-6,81	0,12	-0,69
Finanční	2,46	3,85	3,62	2,91	3,31

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

V tabulce 10 je znázorněná míra efektivity vynaložených nákladů. Z tabulky je viditelné, že nejvyšší míru efektivnosti vynaložených nákladů vykazuje rok 2011 (9,39 %). Na 1 Kč vynaložených nákladů připadá 0,0939 Kč zisku. Ukazatel v roce 2009 vychází záporně, neboť zisk byl záporný. V roce 2011 nebyly náklady vynaloženy moc příznivě (1,76 %), protože v tomto roce společnost dosahovala nízkého zisku. 0,0176 Kč zisku připadá na 1 Kč vynaložených nákladů.

Tabulka 10: Porovnání ukazatele ROC v letech

(v %)

Ukazatel	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
ROC	7,90	-0,53	5,14	9,39	1,76

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

7 Rozbor nákladovosti ve vztahu s podnikovou výkonností

Nejčastěji bývá výsledek hospodaření hodnocen pomocí poměrových ukazatelů a to pomocí rentability. Ukazatele rentability měří ziskovost firmy, vyjadřují, zda podnik tvoří dostatečný hospodářský výsledek a je schopen zhodnotit kapitál, který je vložený do společnosti, někdy jsou tyto ukazatele označovány jako ukazatelé výnosnosti. V tabulce 11 jsou uvedeny zmíněné ukazatelé rentability. Pro výpočty jsou použity položky z rozvahy a výkazu zisku a ztráty společnosti STAGRA, s. r. o za roky 2008 až 2012.

Tabulka 9: Ukazatele rentability

(v %)

Ukazatel	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
ROE	10,75	-0,62	6,37	12,36	2,49
ROA1	7,88	1,49	5,57	10,42	2,75
ROCE	8,64	2,32	6,51	10,14	3,10
ROS	7,22	-0,53	4,83	8,40	1,72
N (1 – ROS)	92,78	100,53	95,17	91,60	98,28
FP	203,52	200,37	223,01	187,32	269,95

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

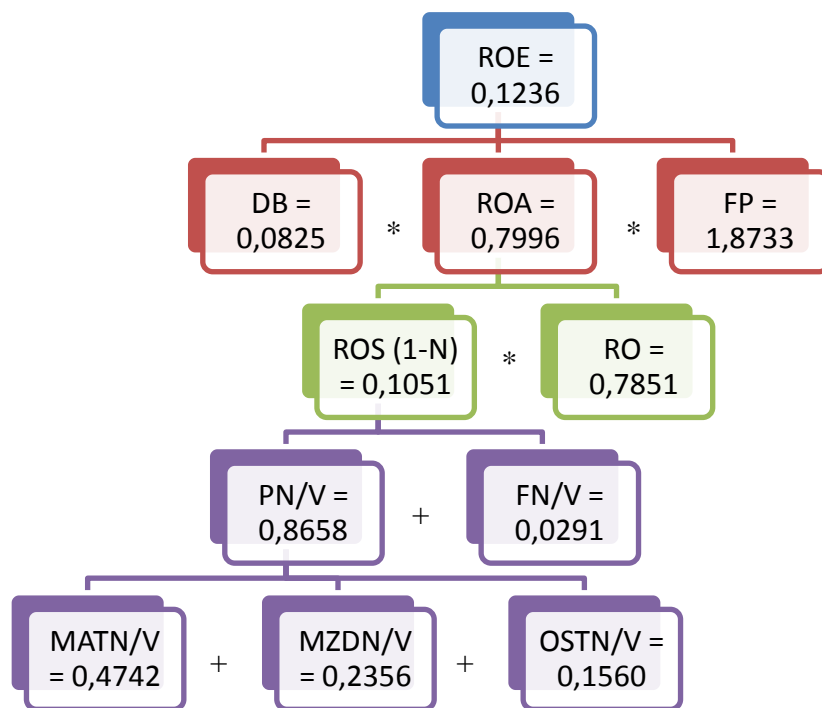
V tabulce 9 je vidět, že z hlediska rentabilit vychází roky 2011 a 2008 nejpříznivěji. Nejpříznivější výsledek ukazatele ROE vychází v roce 2011, společnost dosáhla nejvyššího čistého zisku 9 246 tis. Kč a vlastní kapitál tvořil 74 803 tis. Kč. Rentabilita vlastního kapitálu vychází příznivě také díky vysoké finanční páce, rentabilitě aktiv a i rentabilitě tržeb. Ukazatel ROA vykazuje nižší hodnotu než ukazatel ROE, neboť v čitateli hrají velkou roli nákladové úroky a velikost daní (daňová sazba). V roce 2008 byl výsledek hospodaření (EAT) 7 729 tis. Kč a vlastní kapitál představoval částku 71 880 tis. Kč. Naopak roky 2009 a 2012 vycházejí nejméně příznivě. Poněvadž v roce

2009 společnost vykazovala ztrátu a v roce 2012 byl velmi nízký výsledek hospodaření. Toto snížení rentability bylo způsobeno nízkou rentabilitou aktiv a také především ukazatelem ROS, jehož hodnota byla také nízká. V roce 2009 byl ukazatel ROS ovlivněn záporným ziskem a nejnižší hodnotou tržeb za celé sledované období. Jediným ukazatelem, který mohl vylepšit hodnotu vrcholového ukazatele v roce 2009, byla finanční páka, která značila, že využití cizích zdrojů bylo dobré. V roce 2012 vychází nízká hodnota rentability vlastního kapitálu. Je to způsobeno nízkým ziskem. Dále vrcholový ukazatel byl ovlivněn rentabilitou aktiv, která značí nízkou hodnotu a rentabilitou tržeb. Finanční páka v roce 2012 vykazuje nejvyšší hodnotu za sledované období. Finanční páka tedy značila, že využití cizích zdrojů bylo neefektivnější za celé analyzované období.

7.1 Rozklad vrcholového ukazatele ROE na dílčí ukazatele

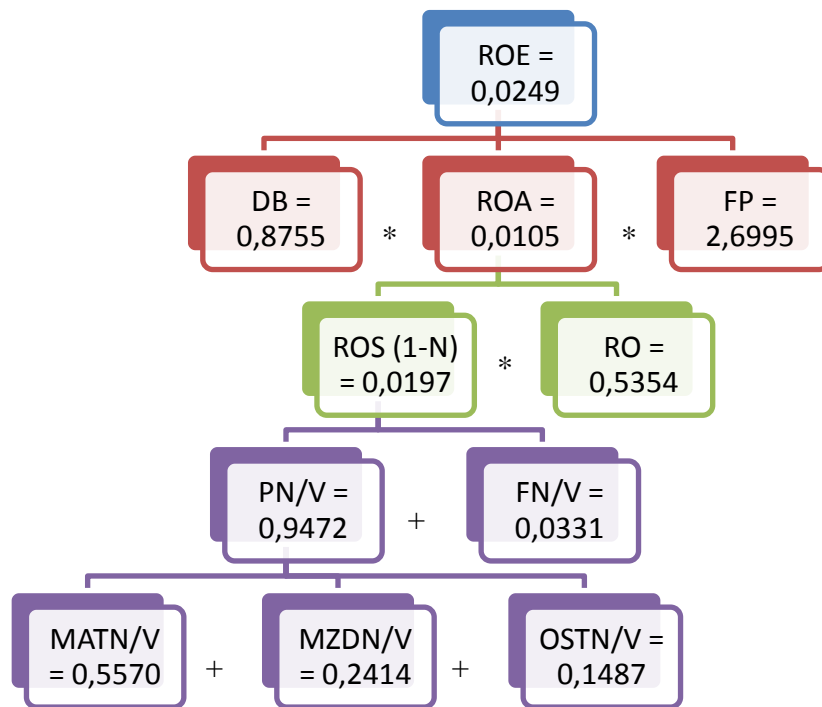
Zde je znázorněna pyramidová soustava ukazatelů, která bude dále analyzována prostřednictvím logaritmické metody. Cílem této soustavy je kvantifikovat, jak se na změně vrcholového ukazatele podílely jednotlivé příčiny faktorů. V této kapitole je sestavena pyramidová soustava ukazatelů za roky 2011 a 2012. Neboť tyto roky jsou poslední a je zde vidět velký rozdíl v hodnotách. Budou analyzovány příčiny této změny.

Obrázek 2: Pyramidový rozklad rok 2011

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

Obrázek 3: Pyramidový rozklad rok 2012

Pramen: vlastní zpracování a údaje podniku

Tabulka 10: Dílčí vlivy na ukazatel ROE

Rozklad	Rok			
	2011		2012	
	absolutní změna	index	absolutní změna	index
ROE	0,0599	1,9390	-0,0987	0,2016
Vliv ROA	0,0770	2,3430	-0,1268	0,1278
Vliv FP	-0,0161	0,8366	0,0225	1,4411
Vliv DB	-0,0010	0,9892	0,0056	1,0949
Vliv ROS (1-N)	0,0511	1,7590	-0,1032	0,1874
Vliv RO	0,0259	1,3320	-0,0236	0,6820
Vliv FN	0,0080	1,0931	-0,0048	0,9244
Vliv PN	0,0430	1,6092	-0,0984	0,2027
Vliv MATN	0,0854	2,5722	-0,1001	0,1972
Vliv MZDN	0,0478	1,6976	-0,0071	0,8912
Vliv OSTN	-0,0902	0,3685	0,0088	1,1534

Pramen: údaje podniku a vlastní zpracování

Tabulka 10 zobrazuje vlivy dílčích ukazatelů na vrcholový ukazatel ROE pomocí logaritmické metody. Tato metoda je použita, poněvadž je považována za nejvhodnější pro pyramidový rozklad (vede k jednoznačným výsledkům).

V 2011 byla rentabilita vlastního kapitálu zvýšena o 93,90 %, to znamená, že z 1 Kč vlastního kapitálu bylo vyprodukováno o 0,0599 Kč zisku více. Vlivem rentability aktiv byl vlastní kapitál nejvíce zvýšen o 134,30 %, to znamená, že z 1 Kč vlastního kapitálu bylo vyprodukováno o 0,0770 Kč zisku více. Vlivem finanční páky a daňového břemene se vrcholový ukazatel ROE snížil, tedy z 1 Kč vlastního kapitálu bylo vyprodukováno nepatrně méně zisku. Rentabilita aktiv je dále rozkládána na ROS a RO. Vlivem rentability tržeb bylo z 1 Kč vlastního kapitálu vyprodukováno o 0,0511 Kč zisku více, to znamená, že byl navýšen o 75,90 %. Rychlost obratu také zvýšila vlastní kapitál, ale už ne takovým významem. Rentabilitu tržeb je dále nevhodné rozkládat a proto je rozložena nákladovost, která je rozdělena na provozní náklady a finanční

náklady. Vlivem finančních nákladů byl vlastní kapitál nepatrně zvýšen. Vlivem provozních nákladů se vlastní kapitál zvýšil o 60,92 %, to značí, že z 1 Kč vlastního kapitálu bylo vyprodukováno o 0,0259 Kč zisku více. Největší vliv z provozních nákladů na ROE, měly materiálové náklady, které vyprodukovaly z 1 Kč vlastního kapitálu o 0,0854 Kč zisku více, to značí, že vlastní kapitál byl navýšen o 157,22 %. Z uvedeného rozkladu je tedy viditelné, že na ROE měla největší vliv ROA (134,30 %). ROA se dále rozkládá na ROS a RO. ROS měla na rentabilitu vlastního kapitálu významný vliv a to 75,90 %. Dále rentabilitu vlastního kapitálu nejvíce ovlivnily provozní náklady (60,92 %) a z provozních nákladů na ROE společnosti STAGRA s. r. o. měly největší vliv materiálové náklady a to 157,22 %.

V roce 2012 byla rentability vlastního kapitálu společnosti STAGRA s. r. o. snížena o 79,84 %, to značí, že z 1 Kč vlastního kapitálu bylo vyprodukováno o 0,0987 Kč zisku méně. Další vliv na ROE má ROA a vlivem této rentability se velice vlastní kapitál snížil o 87,22 %, to udává, že z 1 Kč vlastního kapitálu bylo vyprodukováno o 0,1268 Kč zisku méně. Významný vliv na ROE měla finanční páka a daňové břemeno, tyto faktory vlastní kapitál zvyšovaly. Finanční páka udává, že společnost efektivně hospodařila s cizím kapitálem. Rentabilita aktiv se rozkládá na rentabilitu tržeb a rychlost obrátu. Tyto faktory působily na vrcholový ukazatel nepříznivě, neboť snižovaly vlastní kapitál. Dále je rozkládána nákladovost na provozní a finanční náklady. Provozní náklady vyprodukovaly z 1 Kč vlastního kapitálu o 0,0984 Kč zisku méně, to znamená, že vlastní kapitál byl snížen o 79,73%. Finanční náklady pouze nepatrně snižovaly vlastní kapitál. Z provozních nákladů měli na vrcholový ukazatel největší vliv materiálové náklady, které snížily vlastní kapitál o 80,28 %, to značí, že z 1 Kč vlastního kapitálu bylo vyprodukováno o 0,1001 Kč zisku méně. Pozitivní vliv na ROE měli ostatní provozní náklady, které zvýšily vlastní kapitál. Závěrem lze říci, že v roce 2012 byl vlastní kapitál společnosti STAGRA s. r. o. pozitivně ovlivněn finanční pákou (44,11 %) a daňovým břemenem (9,49 %). Z provozních nákladů negativně ovlivnily vlastní kapitál materiálové náklady, které vlastní kapitál snížily o 80,28 %. Naopak ostatní provozní náklady zvýšily vlastní kapitálu o 15,34 %.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo provést analýzu vývoje nákladů ve vybraném zemědělském podniku STAGRA s. r. o. Analýza byla provedena za 5 sledovaných let, tedy za roky 2008 – 2012. Pro lepší vypovídající schopnost byly analyzovány také výnosy a hospodářský výsledek podniku. Tato analýza je především provedena pro kontrolu hospodaření dané společnosti a pro další budoucí rozhodování, od kterého se může odvíjet i budoucí další rozvoj firmy. Dále bylo také cílem práce určit, které hlavní faktory ovlivnily vývoj podniku.

Při analýze nákladů bylo zjištěno, že největší část zabírají náklady z provozní činnosti, a to především náklady na spotřebu materiálu a energie, náklady na prodané zboží a náklady na poskytnuté služby. Další významnou složkou byly ještě mzdové náklady. Při analýze došlo k porovnávání jednotlivých roků. Bylo zjištěno, že nejnižší náklady byly v roce 2010, kdy společnost ušetřila určitou část nákladů na nákupu hnojiv a ochranných chemických prostředků v důsledku zatravnění části orné půdy. Naopak nejvyšší náklady byly v roce 2012, kdy společnost provedla odložené údržbové práce na hmotném majetku a doplnila odložený nákup spotřebního materiálu. Vysoký rozdíl v nákladech proti roku 2011 byl tak výrazně ovlivněn.

Stejně jako u analýzy nákladů došlo i k rozboru výnosů. Bylo zjištěno, že největší složku z výnosů představují provozní výnosy. V těchto výnosech jsou především zařazeny tržby z prodeje zboží, vlastních výrobků a služeb. Podnik získává podstatnou výši finančních prostředků prodejem vlastních výrobků a služeb, tedy vlastní produkcí, neboť tato činnost je hlavním předmětem podnikání společnosti STAGRA s. r. o. V provozních nákladech jsou také zařazeny získané dotace, bez těchto dotací by zemědělský podnik dosahoval jen zřídka kdy zisku. Bylo zjištěno, že nejpříznivější rok pro firmu z hlediska velikosti výnosů, byl rok 2012. Tento rok přinesl velice dobré ceny zemědělských komodit a tím také příznivý vliv na růst výnosů. Naopak nejhorší rok pro společnost představoval rok 2009, který byl obecně velice krizový pro zemědělské odvětví. Nastala celosvětová ekonomická krize, která ovlivnila výkupní ceny zemědělských komodit, a také došlo k poměrně příkrému pádu prodejních cen zemědělských komodit, nejlépe je to popsáno na prodejních cenách mléka. V dalších

letech došlo k postupnému zvyšování prodejních cen komodit a výnosy se začaly postupně zvyšovat.

Dále se práce zabývala rozborem hospodářského výsledku. Hospodářský výsledek je nejvíce ovlivněn vývojem prodejních cen zemědělských komodit. Bylo zjištěno, že nejvyššího výsledku hospodaření bylo dosaženo v roce 2011, kdy výnosy byly poměrně vysoké z důvodu příznivých cen zemědělských komodit, a také bylo dosaženo nízkých nákladů realizací úsporných opatření. Rok 2009 byl pro podnik nejhorší z hlediska hospodářského výsledku hospodaření, lze ho označit za krizový a společnost vykázala ztrátu způsobenou poklesem výkupních cen zemědělských komodit. Logicky tak náklady převýšily výnosy.

Rentabilita podniku nejlépe vystihuje, zda podnik vykazuje dostatečný zisk a jak je zhodnocen vložený kapitál do podniku. Rozbor těchto ukazatelů vychází obdobně jako analýza nákladů a výnosů. Nevyšší hodnoty rentability vychází v roce 2011, neboť podnik dosahoval vysokého zisku. Bohužel nebylo provedeno srovnání těchto ukazatelů se zemědělským odvětvím a vykazovanými zemědělskými statistickými hodnotami, neboť ani Ministerstvo zemědělství, ani Český statistický úřad a Ústav zemědělské ekonomiky a informací neposkytl dostatečné podklady pro provedení srovnání. Společnost STAGRA s. r. o. tedy nemohla být porovnána s průměrem odvětví.

Závěrem této práce je proveden pyramidový rozklad vrcholového ukazatele (rentability vlastního kapitálu). Rozklad je proveden pomocí logaritmické metody, neboť je považována za nejvhodnější pro pyramidový rozklad. Tento rozbor je proveden pro roky 2011 a 2012. Poněvadž tyto roky jsou poslední a na těchto letech je velmi viditelný rozdíl v hodnotách, a proto byly vybrány pro pyramidový rozklad. V roce 2011 bylo z rozboru zjištěno, že vrcholový ukazatel je nejvíce ovlivněn rentabilitou aktiv, která je dále ovlivněna rentabilitou tržeb a z provozních nákladů materiálovými náklady. V roce 2012 došlo ke zjištění úplně opačných výsledků. Došlo ke snížení vrcholového ukazatele v důsledku snížení rentability aktiv a také rentability tržeb. Jediný pozitivní vliv na vrcholový ukazatel měla finanční páka, která značila, že podnik dobře hospodařil s cizími zdroji.

Práce naplnila cíle vytyčené v úvodu, věnovala se v dostatečném časovém rozmezí analýze nákladů společnosti STAGRA s, r. o.

Seznam zdrojů

Seznam literatury:

GRÜNWARD, Rolf. (2007). *Finanční analýza a plánování podniku*. Vyd. 1. Praha: Ekopress.

JINDŘICHOVSKÁ, Irena & BLÁHA, Zdeněk Sid. (2001). *Podnikové finance*. Vyd. 1. Praha: Management Press.

KALOUSEK, František & MÁCHAL, Pavel. (2000). *Finanční řízení*. Vyd. 1. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita.

KISLINGEROVÁ, Eva & HNILICA, Jiří. (2005). *Finanční analýza: krok za krokem*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck.

KISLINGEROVÁ, Eva. (2007). *Manažerské finance*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: C. H. Beck.

MAREK, Petr. (2009). *Studijní průvodce financemi podniku*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress.

MRKVIČKA, Josef & KOLÁŘ, Pavel. (2006). *Finanční analýza*. 2. aktualit. vyd. Praha: Aspi.

M.Y. KHAN, M.Y.P. (2000). *Cost accounting*. New Delhi: Tata McGraw-Hill Pub. Co. Ltd.

SEDLÁČEK, Jaroslav. (2009). *Finanční analýza podniku*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009.

SYNEK, Miloslav & KISLINGEROVÁ, Eva. (2011). *Podniková ekonomika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada.

SYNEK, Miloslav. (2011) *Manažerská ekonomika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada.

Internetové zdroje:

DotaceZ: *Dotace pro zemědělce* [online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: http://www.dotacez.eu/zemedelske-dotace_pro-zacinajici-zemedelce

EAgri: *Struktura dotačních zdrojů*. [online]. [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/?fullArticle=1>

EUROPROJEKT: *Program rozvoje venkova* [online]. [cit. 2013-12-30]. Dostupné z: <http://www.europroject.cz/program-rozvoje-venkova-2014-2020/>

Interní zdroje:

Výkaz zisků a ztráty v plném rozsahu STAGRA s. r. o. (2008 – 2012)

Rozvaha v plném rozsahu STAGRA s. r. o. (2008 – 2012)

Příloha k účetní závěrce STAGRA s. r. o. (2008 – 2012)

Výpis podnikové výsledovky STAGRA s. r. o. (2008 – 2012)

Propagační brožura STAGRA s. r. o.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Primární ukazatele	34
Tabulka 2: Podílové ukazatele	35
Tabulka 3: Porovnání nákladů	40
Tabulka 4: Rozbor provozních nákladů.....	42
Tabulka 5: Porovnání výnosů	44
Tabulka 6: Podrobný rozbor výnosů.....	46
Tabulka 7: Vývoj zisku v letech	48
Tabulka 8: Rozbor dotací v letech	50
Tabulka 9: Ukazatele rentability	54
Tabulka 10: Dílčí vlivy na ukazatel ROE.....	58

Seznam grafů

Graf 1: Tempo růstu nákladů	41
Graf 2: Tempo růstu výnosů	45
Graf 3: Tempo růstu hospodářského výsledku	49

Seznam obrázků

Obrázek 1: Pyramidová soustava finančních ukazatelů	32
Obrázek 2: Pyramidový rozklad rok 2011	56
Obrázek 3: Pyramidový rozklad rok 2012.....	57

Seznam příloh

Příloha 1: Výkaz zisku a ztráty (2008 – 2012)	67
Příloha 2: Rozvaha (2008 – 2012)	69
Příloha 3: Průměrné fakturační ceny zemědělských komodit	72
Příloha 4: Průměrné prodejní ceny mléka.....	72
Příloha 5: Letecký snímek sídla firmy STAGRA s. r. o.	73

Summary

The aim of this work is to evaluate the meaning of the monitoring, classification and record-keeping of the costs in a company with the respect for the particularities in agriculture. In the addition to these ones there's also the aim to consider the possibilities of the analysis of costs in the attitude of the results of the management in a company. .

In a theoretical part of the work the accent is put on the indicators of rentability and application of selected methods in a agricultural company that's called STAGRA plc.

In a practical part the selected, already mentioned agricultural company is characteristic. We characterise its costs, profits, economic profit and subsidies to the company during 5 years. Furthermore the analysis of the costs is made. It's made with the assistance of the selected formula. In the addition of this analysis of the costs indicators of rentability are also calculated. Subsequently it's evaluated. For the good arrangement the whole analysis we used pyramidal decomposition of the rentability of the common equity from 2011 and 2012. Decomposition of the apical indicator is made with the assistance of the logarithmical method which is considered to be the most accurate. In conclusion it's possible to say in 2011 return on common equity (ROE) was influenced by return on assets (ROA), return on sales (ROS) and operating costs at most. From the operating costs ROE was influenced by material costs at most.

In 2011 financial lever and tax burden influenced ROE positively at most. Adversely we could see the influence of the other indicators in the direction of the apical indicator in downwards.

Key words: costs, profits, result of economic activity, rentability

Příloha 1: Výkaz zisku a ztráty (2008 – 2012)

(v tis.)

Položka	Text	Řádek	Rok				
			2008	2009	2010	2011	2012
I.	Tržby za prodané zboží	01	719	1 700	2 515	890	3 876
A.	Náklady vynaložené na prodané zboží	02	744	1 824	2 393	901	3 636
	Obchodní marže	03	-25	-124	122	-11	240
II.	Výkony	04	83 676	61 708	62 760	87 409	84 373
II. 1	Tržby za prodej vlastních výrobků a služeb	05	79 776	52 435	57 564	82 584	83 020
II. 2	Změna stavu zásob vlastní činnosti	06	-265	4 376	606	305	-2 330
II. 3	Aktivace	07	4 165	4 897	4 590	4 520	3 683
B.	Výkonová spotřeba	08	49 493	40 839	45 198	51 268	58 130
B. 1	Spotřeba materiálu a energie	09	37 506	30 507	32 293	38 922	41 614
B. 2	Služby	10	11 897	10 332	12 905	12 346	16 516
	Přidaná hodnota	11	34 158	20 745	17 684	36 130	26 483
C.	Osobní náklady	12	25 622	23 989	24 058	25 916	26 773
C. 1	Mzdové náklady	13	18 803	17 953	17 862	19 237	19 851
C. 3	Náklady na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění	15	6 539	5 771	5 943	6 432	6 569
C. 4	Sociální náklady	16	280	265	253	247	353
D.	Daně a poplatky	17	546	604	646	607	611
E.	Odpisy dl. nehmot. a hmot. majetku	18	8 288	7 329	6 739	9 072	8 597
III.	Tržby z prodeje dl. majetku a materiálu	19	7 824	3 529	4 030	5 557	5 958
III. 1	Tržby z prodeje dl. majetku	20	4 064	485	1 292	2 454	2 014
III. 2	Tržby z prodeje materiálu	21	3 760	3 044	2 738	3 103	3 944
F.	ZC prodaného dl. majetku a materiálu	22	5 640	4 266	3 709	5 808	5 588
F. 1	ZC prodaného dl. majetku	23	2 405	1 743	1 463	3 272	2 246
F. 2	Prodaný materiál	24	3 235	2 523	2 246	2 536	3 342
G.	Změna stavu rezerv a OP v provozní oblasti	25	3 286	678	-5 895	132	-763

IV.	Ostatní provozní výnosy	26	14 013	16 050	16 799	15 629	16 101
H.	Ostatní provozní náklady	27	1 602	1 732	1 362	1 544	2 459
*	Provozní výsledek hospodaření	30	11 011	1 726	7 894	14 237	5 277
VII.	Výnosy z dl. finančního majetku	33				44	66
VII. 1	Výnosy z podílu v ovládaných osobách a v ÚJ pod podstatným vlivem	34				44	66
X.	Výnosové úroky	42	23	3	1	2	1
N.	Nákladové úroky	43	2 406	3 137	3 000	3 033	3 511
XI.	Ostatní finanční výnosy	44	728	485	411	482	511
O.	Ostatní finanční náklady	45	231	75	136	168	160
*	Finanční výsledek hospodaření	48	-1 886	-2 724	-2 724	-2 673	-3 093
Q.	Daň z příjmů za běžnou činnost	49	1 396	-553	991	2 318	272
Q. 1	-splatná	50	1 268		180	2 280	200
Q. 2	-odložená	51	128	-553	811	38	72
**	Výsledek hospodaření za běžnou činnost	52	7 729	-445	4 179	9 246	1 912
***	Výsledek hospodaření za účetní období (+/-)	60	7 729	-445	4 179	9 246	1 912
****	Výsledek hospodaření před zdaněním (+/-)	61	9 125	-998	5 170	11 564	2 184

Příloha 2: Rozvaha (2008 – 2012)

(v tis.)

Položka	AKTIVA	Řádek	Rok				
			2008	2009	2010	2011	2012
AKTIVA CELKEM		001	146 292	143 133	146 783	140 126	207 097
B.	Dlouhodobý majetek	003	64 289	64 143	73 094	69 479	144 834
B. II.	Dlouhodobý hmotný majetek	013	63 873	63 727	72 678	69 063	144 418
B. II. 1	Pozemky	014	14 320	16 997	18 891	19 726	21 750
B. II. 2	Stavby	015	25 302	25 858	25 576	24 794	25 685
B. II. 3	Samostatné movité věci a soubory movitých věcí	016	17 932	14 712	22 051	17 385	18 167
B. II. 5	Základní stádo a tažná zvířata	018	6 067	5 867	5 687	5 028	4 025
B. II. 7	Nedokončený dl. hmotný majetek	020	252	293	473	733	74 791
B. II. 8	Poskytnuté zálohy na dl. hmotný majetek	021				1 397	
B. III.	Dl. finanční majetek	023	416	416	416	416	416
B. III. 1	Podíly v ovládaných a řízených osobách	024	100	100	100	100	100
B. III. 3	Ostatní dl. cenné papíry a podíly	026	316	316	316	316	316
C.	Oběžná aktiva	031	81 240	78 391	73 340	70 379	62 189
C. I.	Zásoby	032	21 479	26 433	29 757	26 585	25 732
C. I. 1	Materiál	033	2 578	2 678	4 982	1 937	3 253
C. I. 2	Nedokončená výroba a polotovary	034	4 867	2 976	5 130	7 270	6 084
C. I. 3	Výrobky	035	7 831	11 904	10 738	8 895	7 274
C. I. 4	Zvířata	036	6 110	8 875	8 635	8 456	9 121
C. I. 5	Zboží	037	93		272	27	
C. III.	Krátkodobé pohledávky	048	50 415	45 671	35 848	35 514	35 030
C. III. 1	Pohledávky z obchodních vztahů	049	48 110	41 246	27 023	31 284	27 249
C. III. 6	Stát – daňové pohledávky	054	1 159	3 036	6 330	3 943	6 618

C. III. 7	Krátkodobé poskytnuté zálohy	055	1 143	1 265	1 310	287	1 095
C. III. 9	Jiné pohledávky	057	3	124	1 185		68
C. IV.	Finanční majetek	058	9 346	6 287	7 735	8 280	1 427
C. IV. 1	Peníze	059	66	1	222	128	112
C. IV. 2	Účty v bankách	060	9 280	6 286	7 513	8 152	1 315
D.	Časové rozlišení	063	763	599	349	268	74
D. I. 1	Náklady příštích období	064	763	599	349	196	74
D. I. 3	Příjmy příštích období	066				72	
	PASIVA						
PASIVA CELKEM		067	146 292	143 133	146 783	140 126	207 097
A.	Vlastní kapitál	068	71 880	71 435	65 557	74 803	76 716
A. I.	Základní kapitál	069	4 100	4 100	4 140	4 140	4 140
A. I. 1	Základní kapitál	070	4 100	4 100	4 140	4 140	4 140
A. II.	Kapitálové fondy	073	15 820	15 820	15 820	15 820	15 820
A. II. 2	Ostatní kapitálové fondy	075	18 520	15 820	15 820	15 820	15 820
A. III.	Rezervní fondy, nedělitelný fond a ostatní fondy ze zisku	078	2 957	2 957	2 957	2 957	2 957
A. III. 1	Zákonný rezervní fond / Nedělitelný fond	079	410	410	410	410	410
A. III. 2	Statutární a ostatní fondy	080	2 547	2 547	2 547	2 547	2 547
A. IV.	Výsledek hospodaření minulých let	081	41 274	49 003	38 461	42 640	51 887
A. IV. 1	Nerozdělený zisk minulých let	082	41 274	49 003	38 461	42 640	51 887
A. V.	Výsledek hospodaření běžného účetního období (+/-)	081	7 729		4 179	9 246	1 912
B.	Cizí zdroje	085	73 385	70 545	79 852	65 067	129 829
B. I.	Rezervy	086	6 000	6 633	678	601	717
B. I. 1	Rezervy podle zvláštních právních předpisů	087	6 000	6 000			
B. I. 4	Ostatní rezervy	090		633	678	601	717
B. II.	Dlouhodobé závazky	091	15 725	13 174	10 286	8 821	7 197
B. II. 9	Jiné závazky	100	11 768	9 769	6 070	4 568	2 872

B. II. 10	Odložený daňový závazek	101	3 957	3 405	4 216	4 253	4 325
B. III.	Krátkodobé závazky	102	6 207	6 291	24 154	9 297	23 974
B. II. 1	Závazky z obchodních vztahů	103	1 387	3 475	19 638	1 516	17 527
B. III. 4	Závazky ke společníkům, členům družstva a k účastníkům sdružení	106	6	6	104	6	6
B. III. 5	Závazky k zaměstnancům	107	1 183	1 125	1 122	1 290	1 437
B. III. 6	Závazky ze sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění	108	780	689	709	823	941
B. III. 7	Stát – daňové závazky a dotace	109	1 910		150	3 279	1 006
B. III. 10	Dohadné účty pasivní	112	263	349	349	339	507
B. III. 11	Jiné závazky	113	678	647	2 082	2 044	2 550
B. IV.	Bankovní úvěry výpomoci	114	45 453	44 447	44 734	46 348	97 941
B. IV. 1	Bankovní úvěry dlouhodobé	115	45 453	44 447	39 476	41 090	66 157
B. IV. 2	Bankovní úvěry krátkodobé	116			5 258	5 258	31 784
C.	Časové rozlišení	118	1 027	1 153	1 374	256	552
C. I. 1	Výdaje příštích období	119	1 027	1 153	1 374	256	552

Příloha 3: Průměrné fakturační ceny zemědělských komodit

(Kč/t)

Komodita	Rok				
	2008	2009	2010	2011	2012
Pšenice	4 400	2 800	3 200	5 000	5 000
Ječmen	5 000	2 700	2 600	3 300	3 000
Žito	4 700	2 450	3 600	5 450	5 500
Oves	4 000	2 500	2 500	2 600	2 700
Řepka	9 500	6 400	-	10 350	11 350
Mák	40 700	24 500	16 200	25 500	20 000
Hrách	7 000	4 600	-	-	-

Příloha 4: Průměrné prodejní ceny mléka

(Kč/l)

Rok	Cena mléka
2008	9,24
2009	6,30
2010	7,77
2011	8,68
2012	7,94

Příloha 5: Letecký snímek sídla firmy STAGRA s. r. o.

